

Voruta

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pili, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Nr. 19 (637)

2007 m. spalio 6 d.

Lietuvos istorijos laikraštis

ISSN 1392-0677

Kaina 1 Lt

Š iame numeryje

2 Astrida
PETRAITYTĖ

AR MAŽOSIOS LIETUVOS
REIKALŲ TARYBAI JAU
SKAMBA VARPAI?

6 Valentas
ŠIAUDINIS

GERVĖČIŲ KRAŠTO
LIETUVIAI – JIE MOKĖSI
LIETUVIŲ KALBOS

8 Antanas
LESYS

TEN, KUR ŠALČIA

PRENUMERUOKITE !!!
2007 METAMS

„Vorutą“

1 mėn.	–	2.90 Lt
3 mėn.	–	8.70 Lt

Indeksas 0135

„Vorutą“ galima
prenumeruoti internete

Prieš devyniasdešimt metų Vilniuje įvyko Lietuvių konferencija

Lietuvių konferencijos Vilniuje (1917 09 18–20) prezidentas ir sekretoriatas. Iš kairės į dešinę: Peliksys Bugailiškis, Kazys Bikauskas, Kazimieras Šaulys, Justinas Staugaitis, Jonas Basanavičius, Steponas Kairys, Antanas Smetona, Jonas Vileišis, Povilas Dogelis, Juozas Paknys, Jurgis Šaulys, Mykolas Biržiška, Juozas Stankevičius, Petras Klimas (Vilnius, 1917 09 18, fotografavo A. Jurašaitis. Lietuvos Nacionalinio muziejaus rinkiniai)

Tekstą skaitykite 4 p.

Demokratijos supratimas Vilniaus rajono savivaldybėje

Nedėjau žodžio demokratija į kabutes, nors reikėjo. Regis, jau niekas demokratinėje valstybėje nekelia klausimo, koks šalies valdymo modelis geriausias.

Demokratija ištis brangus malonumas, bet tik per ją, remiantis visuomene, atvirumu, •iniasklaida galima panaudoti platesnį, intelektualesnį ir kompetentingesnį potencialą problemų sprendimui. Tai ne laiko gaišinimas, o tiesos ieškojimas. Gyventojai anksčiau ar vėliau sužino visas smulkmenas apie vald•ios struktūrų sprendimus, klaidas, pa•eidimus, bet tai da•nai brangiai kainuoja. Kita vertus, mąstanti visuomenė verčia keistis tuos, kurie jaučiasi visagaliai, manantys, kad yra gudriausi, kad jų sprendimai geriausi ir nėra jokio poreikio klausyti kitų nuomonės, pastabų.

Manau, kad sąlygų vystytis tokiai visuomenei mūsų sostinės priemiestiniame rajone nėra. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos vadovės Marijos Rekst bei administracijos darbo stilius – klausyti tik Lietuvos lenkų rinkiminės akcijos (tokia partija, to-

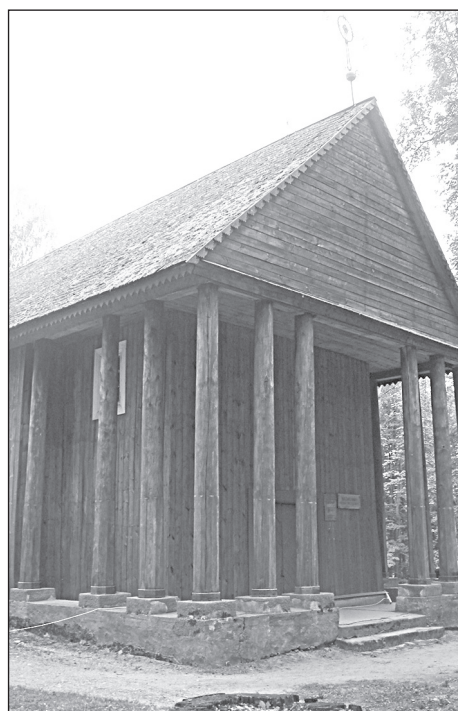
Nukelta į 3 p.

Gediminas PAVIR•IS

Senovės dvasia ir šiandien gyva Stelmužėje

Petras IVANOVAS, Zarasai

Stelmužės bažnytelė

Lietuvos istorijoje daug vietos skiriama sėlių genčiai. Sėliai – tai rytų baltų gentis, gyvenusi tarp Nemunėlio, Lėvens, Šventosios aukštupių ir Dauguvos, apie XIV a. susilieję su lietuviais ir latgaliais. Sėlių istorija ypač branginama Zarasų krašte. Sėlių genties istorija glaud•iai susijusi su šiuo mėlynų ežerų ir žalių miškų kraštu. Daug pasakojama, kad sėliai čia rinkosi, kūrė laužus, meldėsi savo dievams.

Tad nenuostabu, kad sėlių genties ir jos palikuonių istorija glaudžiai siejama su garsiąja Stelmuže, ten kur seniausias Lietuvoje ir vienas seniausių Europoje ažuolas. Šis kraštas unikalus savo kraštovaizd•iu, jame gausu gamtos ir kultūros paminklų. Suprantama, kiekvienam mūsų šalies žmogui Stelmužė asocijuojasi su galiūnu ažuolu, kuriam apie pusantro tūkstančio metų. Nors tikslaus am•iaus negalima nustatyti, nes jam neįmanoma pritaikyti kelmo rievių metodo, kadangi Stelmužės ažuolas jau seniai tuščiaviduris. Šį Lietuvos galiūną jau apnikusios infekcijos, todėl molekulinės genetikos ir biotechnologijos specialistai ma-

Nukelta į 3 p.

AR MAŽOSIOS LIETUVOS REIKALŲ TARYBAI JAU SKAMBA VARPAI?

Astrida PETRAITYTĖ, Vilnius

Ne tik Mažosios Lietuvos Reikalų tarybos nariai, bet ir tokie prijauciantys pašaliečiai kaip šių eilučių autorė neseniai sulaukė jos pirmininko Vytauto Šilo laiško, kviečiančio į ataskaitinį-rinkiminį susirinkimą bei raginančio pasvarstyti: ar įmanoma tolimesnė MLRT egzistencija? Ši pesimistinė perspektyva buvo pagrįsta finansinių sunkumų argumentais: pastatą Jakšto g. 9 įsigiję naujieji šeimininkai ne tik žada kelti nuomos kainą, bet ir artimiausiu metu pareikalaus išsikelti iš mažyčio kambarėlio, kuriame įsikūrusi Tarybos būstinė su jau daugelį metų kaupta bibliotekėle, dokumentacija ir pan. Vis dėlto šis „skambinimas varpais“ matyt buvo gana netikėtas kiekvienam Mažosios Lietuvos gerbėjui, taip pat ir oficialiems MLRT nariams – juk visi pažįsta p. V.Šilą kaip nenuilstantį ir nuoseklų Karaliaučiaus krašto (būtent į jį sutelktas visas Tarybos dėmesys) lietuviškumo įprasminimą (žinia, nesunku šią veiklą palaikyti donkichotiškumu ar net „politiškumu“). O dabar pats Pirmininkas imasi skambinti Rekviam savo išpuoselėtais, tiek metų vestai organizacijai!..

Taigi rugsėjo 18 d. į įprastą susibūrimų vietą – kuklią salytę solidžiam Jakšto g. 9 pastate rinkosi negausus – bet pakankamas – Mažosios Lietuvos atminimo puoselėtojų būrelis (daugiau nei pusė iš 26), o vietas „prezidiume“ užėmė MLRT pirmininkas V.Šilas bei atsakingoji sekretorė Birutė Kurgonienė. Įskart reziumuodami galime pasakyti, jog nugalėjo pastarosios entuziastingai optimistinė pozicija: organizaciją būtina išlaikyti, jokia kita draugija neatlieka ir neatliks MLRT vykdomų funkcijų, tiesiog

būtina energingiau ieškoti finansavimo, rašyti projektus ir pan. (Jei šių eilučių autorė nebūtų savęs laikiusi „pašaliete“, jai būtų magėję irgi įkišti savo trigrašį: kaip galima net hipotetiškai kelti „likvidavimosi“ klausimą, kai dar visai neseniai savo pačių apsisprendimu MLRT nariai perėmė emigracijoje savo veiklą baigusio Mažosios Lietuvos Rezistencinio sąjūdžio įgaliojimus bei lėšas (tegu ir ne itin gausias)! Juk tuo buvo įsipareigota veikti ne tik tol, kol bus gaunama rezistencinio sąjūdžio finansinė parama).

O pirmininko ataskaitoje, regis, susipynė dvi emocinės gijos: džiugaus išdidumo dėl atliktų darbų ir atsargaus pesimizmo dėl organizacijos gyvavimo galimybių. V.Šilas matyt veikiamas nuostatų, jog ši jo kalba yra „baigiamoji“, apžvelgė ne tik pastarosios savo pirmininkavimo kadencijos (nuo 2005-ųjų gegužės) veiklą, bet ir visą MLRT gyvavimo laikotarpį (jau 17 metų). Pagrindiniai Tarybos pasiekimai buvo nurodyti ir laiške-kvietime, tad pacituosime:

„<...> - įteisintos Tilžės akto, Mažosios Lietuvos gyventojų genocido, Klaipėdos krašto sukilimo atmintinos dienos;

- gauta valstybinė parama, kad pakartotinai išleisti P.Kušnerio studiją „Pietryčių Pabaltijo etninė praeitis“ (1991, rusų kalba), išleisti apskrito stalo diskusijos „Potsdamas ir Karaliaučiaus kraštas“ medžiagą (1996), straipsnių rinkinį apie Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros šviesuolius „Nuo Mažvydo iki Vydūno“ (1998, lietuvių kalba; 1999, rusų kalba);

- Valstybinė pirmosios lietuviškos knygos 450 metų sukakties minėjimo ko-

misija pasirūpintų, atminimo lenta M.Mažvydui Ragainėje prie buv. evangelikų liuteronų bažnyčios sienos (1998).

- gauta valstybinė parama 2001 m. išvažiuojamajai mokslinei konferencijai Liudviko Gedimino Rėzos 225-osioms metinėms paminėti;

- gauta valstybinė ir Lietuvių fondo parama 2001 m. tarptautinei konferencijai „Neišspręstos“ Karaliaučiaus krašto problemos“ (paramos pranešimų publikacijai neužteko).

- paraginus Vilniaus, o per ją kitas Lietuvos savivaldybes Karaliaučiaus mieste 2005 m. pastatytas ir atidengtas paminklas Liudvikui Gediminui Rėzai.“

Matyt ir per pastaruosius porą metų MLRT veiklos „kertiniai akmenys“ buvo trijų svarbiausių Mažosios Lietuvos istorinių datų minėjimas. Beje, šalia tradiciškai rengtų sausio 15-osios, Mažosios Lietuvos gyventojų genocido, Tilžės Akto paminėjimų, „ataskaitiniame laikotarpyje“ įsiterpė ir A.Petraitytės romano „Šaktarpio metas“ pristatymas.

Nors V.Šilas vardiavo ir neatliktus darbus (neįsteigta lietuviška mokykla Karaliaučiuje ir kt.), bet susirinkusieji vienbalsiai atskaitai (o kartu ir Pirmininko veiklai) suteikė įvertinimą „gerai“. Nepavyko V.Šilui „išsisukti“ ir iš tolimesnio pirmininkavimo. Nors jam mėginant trauktis, siūlant šį postą užimti daktaro laipsnį turinčiam MLRT nariui, buvo pasiūlytas ir dr.Algimantas Liekis, bet šis savo kandidatūrą „nukėlė“ dar po dvejų metų vyksiantiems rinkimams. Taigi vienbalsiai MLRT pirmininku vėl išrinktas V.Šilas. Kaip sakė B.Kurgonienė, šiuo sudėtingu (matyt, ne tik finansiškai) MLRT

laikotarpiu jai vadovauti gali specifinių sugebėjimų turintis, net priešingas savybes savyje gebantis derinti •mogus (buvo paminėtas vienas šio unikalumo polius- kuklumas, tad galime tik pritarti: būtinas ir priešingas – ambicingumas). „O toks ir esąs Vytautas Šilas.“ – reziumavo aktyvioji Pirmininko talkininkė p.Birutė.

Tad nebekylant diskusijų būti ar nebūti MLRT, toliau rinkta Kolegija (joje be Pirmininko, dar yra keturi asmenys). Iš septynių kandidatų, daugiausiai balsų (visi po 9) pelnė ir MLRT Kolegijos nariais tapo: dr.A.Liekis, B.Kurgonienė, dr.A.Matulevičius, J.Česnavičius. Pirmajame Kolegijos posėdyje turės būti išrinktas vicepirmininkas bei atsakingasis sekretorius.

Taigi nepasukus iš kelio į akligatvį, teko planuoti artimiausius, tradiciškai svarbiausius MLRT darbus: Genocido dienos (spalio 16 d.) bei Tilžės Akto (lapkričio 30 d.) minėjimus. Šių eilučių autorės pasiūlymas prisiminti, jog Klaipėdos universiteto istorikai viešu pareiškimu paneigė, kad Sovietų armija Mažosioje Lietuvoje vykdė genocidą, tad spalio 16 d. paminėti būtent moksliniu pranešimu, argumentuojančiu Genocido dienos minėjimo pagrįstumą, – buvo atmestas: nereikia veltis į jokias diskusijas... Nutarta abi datas pažymėti, pakviečiant vieną ar kitą tautinės muzikos ansamblį. Prisiminta, jog 2008-ieji bus jubiliejiniai Tilžės Akto (1918 m.) metai, tad jau reikia mąstyti apie rimtesnį paminėjimą, galbūt šiai temai skirtą konferenciją.

Taigi MLRT gyvuoja toliau!

Lietuvos intelektualų kova už istorinę tiesą

20 metų po mitingo Vilniuje prie A.Mickevičiaus paminklo

Dr. Juozas ČAPLIKAS, Vilnius

Pabaiga. Pradžią Nr. 18

Rašytojas Vytautas Bubnys: „Džiugu, kad istorijos mokymas mokykloje įgauna naujų pokyčių. Solidarizuojuosi su prof. V.Zaborskaitės mintimis ir pasiūlymais. Istorijos vadovėlio rašymas... – kiek aptarimų ir kur jie aptariam. Vadovėlis išverčiamas į rusų kalbą, taisomas, redaguojamas, pirmiausiai išleidžiamas rusų kalba, o tik po to lietuviškai.

Kur mes esame? Argi mes neturime specialistų, mokslininkų? Lietuvos istorijos vadovėlis turi būti aprobuotas Lietuvoje“.

Kalbėjęs istorijos mokslų daktaras Henrikas Šadžius pabrėžia, kad rašytojai gerai padarė, imdami svarstyti šią svarbią problemą, bet reikėjo pakviesti daugiau istorijos mokytojų. Žmonės, kurie moko istorijos, taip pat ir Lietuvos istorijos, kartais dėsto nekalifikuoti, pasitaiko atsitiktinių žmonių. Nenormalu, kad net 70 procentų istorijos pamokų dėsto ne specialistai. Argi normalu, kad istorijos pamokos paskutinės tvarkaraštyje – 5-tos, 6-tos. Moksleiviui teiktinas problemas visų pirma turime svarstyti patys... Antai TSRS 1939 m. rugpjūčio mėnesio 3 dienos sutartis eina per visus vadovėlius, bet kur rugsėjo mėnesio 28-tosios sutartis? Tai kol kas atrodo net ne Lietuvos istorikų kompetencija. 1940 m. su deportacijomis susiję archyvai neprieinami. Apie tai rašoma tik užsienio spaudoje. Iš kur istorikui gauti duomenų?

Susirinkime kalbėjusi istorijos mokytoja M.Girdžiuvienė pabrėžė, kad istorijos mokytojo misija mokykloje atsakinga ir sunki. Labai sunku dėstyti Lietuvos istoriją – mažas pamokų skaičius. Sutinku su Šadžiumi, kad istoriją dėsto ne tie žmonės. Ne itin tobulos programos. Būtina kalbėti, kaip ruošiami kadrai, ypač Lietuvos istorijai. Silpni baigę pedagoginį institutą, stipresni – universitetą. Šiame darbe pirmiausia – mokytojo kvalifikacija. Lietuviškose

mokyklose padėtis silpna, o rusiškose – tiesiog katastrofiška. Kalbą Girdžiuvienė baigė prašydama padėti mokyklai ir mokytojams. Šiandien mes nežinome istorinių asmenybių. Be to, istorija turi ir neigiamų asmenybių. Kaip jas parodyti, jei neturime šaltinių.

„Pirmiausia aš norėčiau pasidžiaugti, - kalbėjo Rimantas Vėbra, - tuo, kad Rašytojų sąjunga ėmėsi iniciatyvos svarstyti mūsų tautos istorinės atminties formavimo problemą. Ir, žinoma, kiek nejauku, kad ši iniciatyva priklauso ne istorikams. Tačiau, kaip rodo istorinė patirtis, rašytojai visose epochose rodydavo iniciatyvą, pirmieji imdavo analizuoti bręstančias ir pribrendusias problemas. Ketvirtajame dešimtmetyje prasidėjo lenktyniavimas medžiojant liaudies priešus. Vykio fizinis žmonių naikinimas, o šalia to – trypiama žmogaus asmenybė, jo žmogiškas orumas, savigarda, savarankiškas mąstymas, imunitetas blogiui. Žmogus privalėjo drebėti ir būti besąlygiškai paklusnus. Šie procesai vyko ir penktajame dešimtmetyje“.

„Galvodami šiandien apie mokytoją, mes pasigendame jame asmenybės, - toliau tęsė Rimantas Vėbra, - savarankiška mąstančio žmogaus, sugebančio pasipriešinti vienadienei konjunktūrai, matome jį virpantį prieš kiekvieną valdininkėlį. Tai ir yra žmogaus asmenybės naikinimo pasekmės: vieni – palaužtos valios, demoralizuoti, kiti – spekuliantai, įsisavinę visas reikalingas žaidimo taisykles. Ne paslaptis, kad kiekvienas valdininkas, lankydamas to ar kito mokytojo pamokas, o ypač istoriko, visuomet jį galėjo apkaltinti neidentišku, o ką kalbėti apie istoriją. Čia visuomet galima buvo rasti įvairių kaltinimų. Taip kad istorijos mokytojo dalia buvo visuomet sunki“ (LYA, F. 4628, Ap. 5, B. 26, L. 72 – 75, 80, 81 – 83).

Per visą 50-tį literatai ir istorikai buvo tarp kūjo ir priekalo. Jų darbą budriai stebėjo ne tik ministerijos, LKP CK, vietos partiniai komitetai, bet ir KGB. Dar 1959 m. kovo mėnesio 23 d. LKP CK pažymoje „Apie atliktą darbą taisant dideles klaidas Vilniaus V.Kapsuko valstybinio universiteto lietuvių literatūros katedros darbu“, rašoma, kad nusipelno kritikos dėstytojos Lukšienė, Kostkevičiūtė ir Zaborskaitė, kurios ignoruoja marksistinę metodologiją, analizuojant ir vertinant literatūrą, už perdėtą senosios literatūros šlovinimą ir tendencingą priešinimą tarybinio laikotarpio literatūrai. Jos savo paskaitose, kalbėdamos apie tautinę kultūrą, nekalba apie klasių kovos, ekonomikos, gamybos priemonių įtaką jos formavimuisi...“ (LYA, F. 1771, Ap. 196, B. 87, L. 64-68). O ką kalbėti apie Lietuvoje gerai žinomą istoriką J.Jurginį, parašiusį ne vieną Lietuvos istorijos knygą. Tačiau ir jis užkliuvo. 1961 m. rugsėjo mėnesio 15 d. LKP CK biuras priėmė nutarimą „Dėl ideologinių klaidų J.Jurginio „Lietuvos istorijos vadovėliuose“. Šiame nutarime labai daug kaltinimų: Jurginis neretai nukrypsta į buržuazinį objektyvizmą, idealizuodamas senovę, Lietuvos istoriją iš esmės rašo atsietai nuo kitų TSRS tautų ir pirmiausia nuo rusų tautos, Rusijos darbininkų klasės. Vadovėlio pagrindą sudaro ne marksistinė-lenininė istorinio proceso periodizacija, nėra aiškaus katalikų bažnyčios reakcinio vaidmens apibūdinimo...“ (LYA, F. 1771, Ap. 207, B. 111, L. 14–17). Iš šio dokumento matyti, kad dar ne viskas pabaigta. LKP CK Švietimo ministerijai, LKP miestų ir rajonų komitetams rekomendavo (faktiškai reikalavo), po to, kai žurnale „Kommunistas“ bus išspausdinta J.Jurginio vadovėlio „Lietuvos TSR istorija“ recenzija ir straipsniai respublikiniuose laikraščiuose

bei žurnaluose, surengti 2-3 dienų seminarus miestų ir rajonų mokytojams... Tai buvo akivaizdus susidorojimas su mokslininku, rimtas signalas istorikams, kad Lietuvos istorija turi būti vos ne TSRS istorija, pateikiant vieną kitą darbą iš Lietuvos. Šitai buvo užgniauzomos blaiviai mąstančios asmenybės.

Kadrų idėjiškumu „rūpinosi“ ir LTSR KGB. Antai slaptoje pažymoje nurodoma, kad Lietuvos mokslų akademijos sistemoje iš viso yra 8 institutai, kuriuose dirba 1400 darbuotojų. Didžiausias KGB antro skyriaus dėmesys skiriamas lietuvių kalbos ir literatūros, Istorijos ir ekonomikos institutams. Iš 12 agentų tiesiogiai dirba 9, iš jų MA prezidiume 3 agentai ir 4 patikėtiniai, Istorijos institutė – 4 agentai, lietuvių kalbos ir literatūros institute – 1 agentas ir 1 patikėtinis.

Vilniaus V.Kapsuko universitete KGB antaras skyrius turi 17 agentų, iš kurių 6 dėstytojai, o patikimų asmenų – 15. Istorijos ir filologijos fakultete yra 4 agentai ir 3 patikimi asmenys. Pedagoginiame institute yra 8 agentai, iš jų 4 dėstytojai ir 4 studentai, taip pat 9 patikimi asmenys – dėstytojai ir 5 studentai, kituose skyriuose 7 agentai (Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje. „1940 - 1990 metų dokumentų rinkinys“. V., 2005, p. 327-332).

Daugelis KGB pažymų buvo siunčiamos į LKP CK, kad būtų imtasi reikiamų priemonių. Žinoma, apie agentus, jų slapyvardžius nekalbama. Dokumentai akivaizdžiai patvirtina, kad didelis dėmesys buvo skiriamas istorikams ir lituanistams. Nesunku išivaizduoti minėtų disciplinų dėstytojų ir mokytojų būklę per visus 50 okupacijos metų. Iš anksčiau pateiktų faktų matome, kad dėstytojai ir mokytojai atsigavo tik pertvarkos metais ir pradėjo kovą už istorinės tiesos legalizavimą.

Vilnius, 2007 m. liepos 27 d.

Senovės dvasia ir šiandien gyva Stelmužėje

Petras IVANOVAS, Zarasai

Atkelta iš 1 p.

no, kad jį reikia klonuoti. Taigi yra perspektyva, jog ateityje šiame krašte gali su•aliuoti Stelmužės ažuoliukų giraitė.

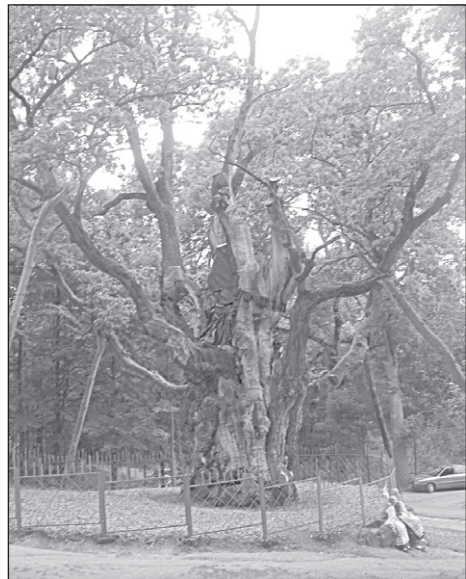
Šalia ažuolo, ant kalniuko yra Šv. Kryžiaus bažnyčia. 1650 m. ji pastatyta tik kirviu, kalnu, be metalinių vinių. Įdomi Stelmužės bažnytelės istorija. Iš kartos į kartą pasakojama, kad senovėje čia atklysdavo latviai, todėl ir pastatyta liuteronų koplyčia. Bet laikas bėgo ir latviai iš šių vietų nyko, juos keitė lietuviai katalikai. Stelmužės dvare baudžiauninkams nebuvo lengva, todėl iš čia bėgdavo. Dvarininkai juos gaudydavo. Kartą vienas iš dvarininkų paklausė, ko jie taip dažnai bėga iš Stelmužės, juk kitur irgi ne saldžiau. Baudžiauninkas prisipažino, kad taip daro dėl to, jog čia nėra bažnytelės. Tad buvo pažadėta, kad Stelmužėje bus bažnytelė. Žodis buvo ištesėtas. Barokinio stiliaus altorių ir sakyklą (dabar tai respublikinės dailės paminklai) 1713 m. iš med•io išdrožė Latvijos Ventspilio meistrai. Šalia bažnyčios stovi varpinė. Šis Stelmužės kompleksas – unikalus liaudies architektūros ir turtingos medžio skulptūros jungties pavyzdys. Lietuvoje šalia vieno iš seniausių Europos ažuolų tai yra ir vienas iš seniausių feodalizmo laikotarpio etnografinės statybos ansamblių. Stelmužės bažnytelė – Ba•nytinio meno muziejus, kuriame gausu unikalių eksponatų.

Stelmužėje vyksta daug renginių, kurie pritraukia svečių ne tik iš įvairių rajono, šalies kampelių, bet ir užsienio šalių. O štai neseniai Zarasų rajono kultūros centras pakvietė į mitologinį vakarą „Parėję iš sėlių genties“. Renginyje buvo nemažai dalyvių, kurie turėjo galimybę ir daug ką pasižiūrėti ir daug ko sužinoti. Programoje galima buvo išgirsti legendų, mitų, poezijos posmų, sutartinių. Gra•iai aidėjo rajono kultūros centro vaikų folklorinio ansamblio „Oželis“ balsai, bažnyčioje skambėjo ir dusėtiškių Marijos Varenbergienės, Danutės Stankevičienės eilėraščiai, antazaviškė Stanislava Kirailytė skaitė legendą apie Tatulą, darniai sutartines traukė aviliškė Irena Blinstrubienė su dukra Daiva ir vaikaite Vidmante, žiūrovus nud•iugino etnografiniais kūrniais ir dainininkai iš Vilkaviškio, taip pat Latvijos Respublikos Jekabpilio dainininkės. Visi pasirodymai buvo sutikti šiltais, palydėti plojimais.

Prie ažuolo vyko aukuro aukojimas. Smagi buvo ir vakaronė. Šventės dalyviai supažindinti su aukštaičių, žemaičių, suvalkiečių, dzūkų tautinių drabužių savitumais. Smagiai šoko rajono kultūros centro šokėjai, prie jų vėliau prisidėjo ir šventės dalyviai, kurie turėjo puikią progą pasimokyti folklorinių šokių.

Nuo dainų ir muzikos skambėjo visa Stelmužė. Šventė vyko iki pat išnaktų. Vietos gyventojai šnekėjo, kad seniai tiek žmonių matė, tiek šokių regėjo ir dainų girdėjo senasis Stelmužės ažuolas.

Čia sėliams, jų palikuoniams vyksta ir kiti renginiai, pavyzd•iui, Poezijos pavasaris ir pan. Beje, šiemet nuspręsta surengti ir Prozos rudenį.

Senelis Stelmužės ažuolas

Rajono kultūros centro vaikų folklorinio ansamblio dalyvės, seserys dynės Milda ir Teresė Andrijauskaitės prie senelio Stelmužės ažuolo

Gražioje šventėje ir Zarasų rajono Antazavės kaimo gyventoja Stanislava Kirailytė

Darniai sutartines traukė Avilių kaimo gyventoja Irena Blinstrubienė su dukra Daiva ir vaikaite Vidmante

Pasakojama, kad sėliai gražiai švėsdavo Ilges. Įvairūs šaltiniai apie jas kalba įvairiai. Vieni etnologijos specialistai tyrinėtojai mano, kad Ilgės apėmė Visų Šventųjų dieną, Vėlines ir lapkričio 3-ąją – mokesčių ir duoklių dieną. Kiti etnologijos šaltiniai teigia, kad tai kur kas ilgesnis laikas – prasideda nuėmus nuo laukų visą derlių. Sėlių laikais šis metas buvo skiriamas Perkūnui ir Vaizgamtai šlovinti, kad žemė būtų vaisinga, kad dievų malonė lydėtų šeimą. Senovėje laukuose arba miško aikštelėse šeimos kūrėdavo ugniakurus, gausiai vaišindavosi, dalį maisto nuberdami ant žemės, nupildami alaus, kad ir vėlės galėtų ateiti ir vaišintis kartu. Panašių senovinių tikėjimo apraiškų išliko ir šiandien, tik mažai liko pagoniškų papročių, nes dauguma įgavo grynai krikščionišką išraišką. Zarasų krašte manoma, kad Ilgės būna nuo spalio pabaigos iki lapkričio pabaigos. Jau praėjusiais metais prie Stelmužės ažuolo Zarasų rajono kultūros centro folkloro ansamblis nusprendė padaryti viešą šventę, kurios metu buvo atliekamos apeigos, dainuojamos liaudies dainos protėvių vėlėms, savo artimiesiems ir visiems, išėjusiems iš šio pasaulio. Tokios šventės čia numatomos rengti ir ateityje.

Tad prie senelio Stelmužės ažuolo ir šiandien gyva senovės sėlių, jų palikuonių dvasia.

Autoriaus nuotr.

Demokratijos supratimas Vilniaus rajono savivaldybėje

Atkelta iš 1 p.

liau – LLRA) vadovų nuomonės. Taryboje yra kelių kitų partijų atstovų, bet jų nuomonė „visagaliams“ nėra motais. Paleidus balsavimo mašiną, priimami sprendimai tokie, kokių tai partijai reikia. Komitetų posėdžiuose sprendimai nepriimami, jei nesuderinti su šia partija. Tarybos narių siūlymai ignoruojami, nors jais galėtų žymiai pagerinti tarybos sprendimus. Taigi iš valdančiosios partijos tarybos narių, be merės, niekas neišsako savo minčių. Nežinau, ar iš baimės, ar iš nesupratimo.

Antai, š.m. rugsėjo 21 d. Vilniaus rajono savivaldybės tarybos posėdyje buvo sudaroma komisija ruošti rajono strateginį planą. Tai labai atsakingas ir svarbus rajonui dokumentas, bet be LLRA atstovų į komisiją nebuvo įsileista kitų frakcijų seniūnų ar socialdemokratų, konservatorių, liberaldemokratų partijos atstovų, nors kai kurie jų turi nemažą patirtį ruošiant ir įgyvendinant tokius planus. Nebuvo pateikta jokia rašytinė informacija apie nuveiktus ankstesnės analogiškos darbo grupės savivaldybėje veiklą nuo 2005 m., lyg jos apskritai nebūtų.

Daug kritikos verta merė ir administracija dėl aplaidumo ruošiant rajono bendrąjį planą. Tai atskira tema. Svarbu tik •inoti, kad, nesant jo, neįmanoma gyvenamųjų namų statyba, vietos gyventojai, ilgai laukę žemės gražinimo, ją gali tik pigiai parduoti kaip žemės ūkio paskirties žemę, nekuriama infrastruktūra. Nieko nedaroma, kad ateinančios verslo struktūros, siekiančios statyti komercinius, sandėlių ūkio statinius prisidėtų prie vietos gyventojų gerovės kėlimo. Tiesa, kas gali paneigti, kad duoti kiti kompensaciniai pa•adai. Juk viename iš verslininkų raštų meri Marijai Rekst be užuominų rašoma, kad sukurtas filialas jai bus lojalus. Nors, neturint rajono teritorijos bendrojo plano, išimties būdu rengiami detalieji planai ne gyvenamajai statybai, merė, taip pat pranešėjai nesugeba paaiškinti kuo, be darbo vietų, tokie objektai bus naudingi rajonui, juk praktiškai bedarbystės Lietuvoje nėra.

Nepriimti siūlymai, kad tarybos nariai žinotų ar informuoti seniūnai apie ketinimą leisti rengti detalųjį planą, kad tvirtinant detalųjį planą būtų pažymėtas statinių aukštis, statymo intensyvumas, aukščiausia statinio altitudė, kas leistų išvengti galimų ginčų ateityje ir pan.

Ką jau kalbėti apie tarybos veiklos reglamentą, kurio projektas, parengtas dar gegužės mėnesį, iki šiol nepriimamas. Pradinė diskusija dėl jo parodė valdančiosios daugumos nusiteikimą būti uždari nuo visuomenės, atsakyti pritraukti vietos gyventojus aktualių problemų sprendimui, pasikliauti tik savo partiniu supratimu bei gebėjimais.

Tokia Vilniaus rajono savivaldybės valdančiosios daugumos pozicija neugdo aktyvios pilietinės visuomenės, neišnaudoja turimų galimybių prie sostinės esantį rajoną paversti klestinčiu Lietuvoje.

*Gediminas PAVIR•IS
Vilniaus rajono savivaldybės
Tarybos narys
2007-09-25*

Prieš devyniasdešimt metų Vilniuje įvyko Lietuvių konferencija

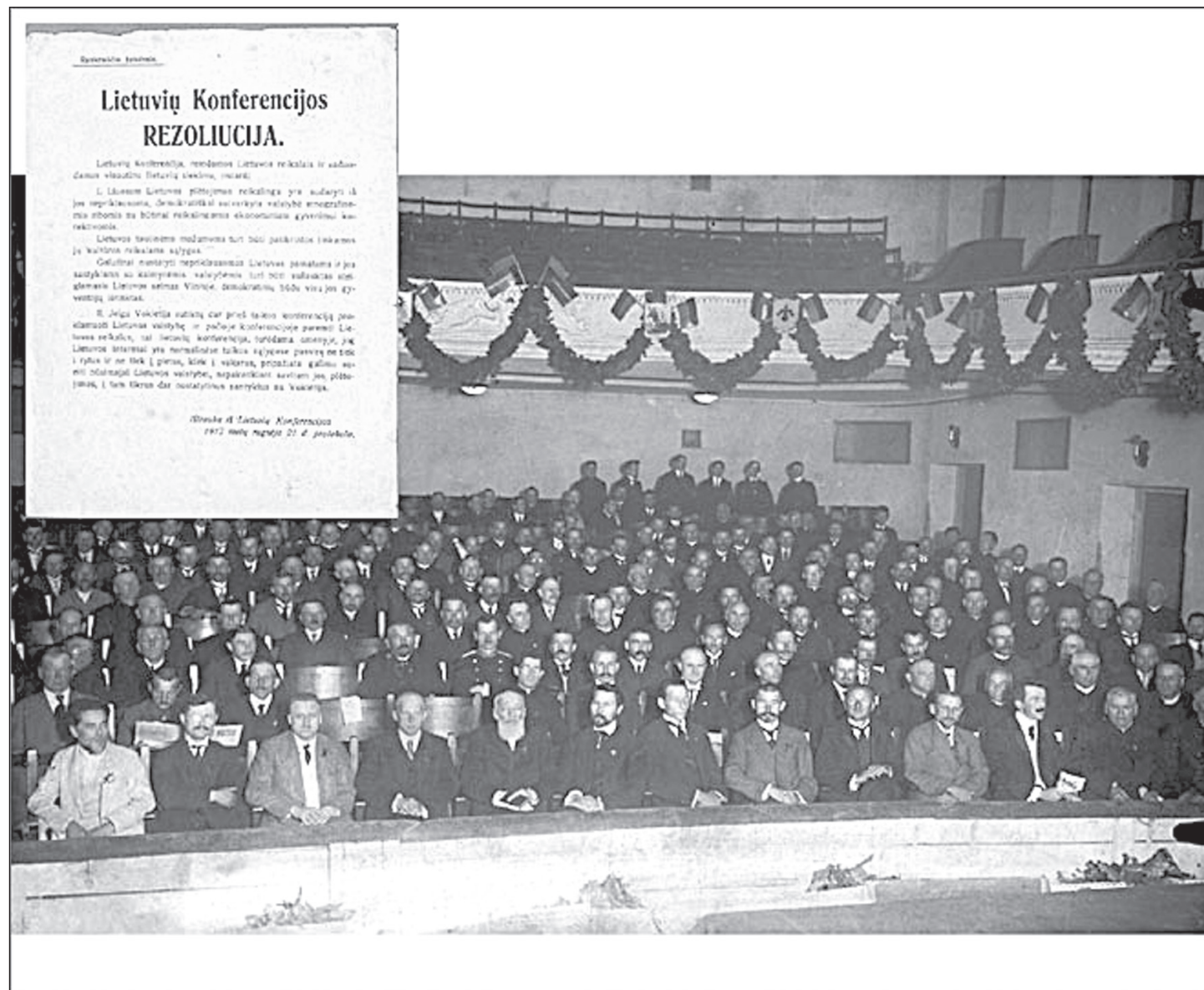
Vilma BUKAITĖ, Vilnius

Rugsėjo 17 d. Vilniuje, prie Rusų dramos teatro, buvo atidengta nauja atminimo lenta. Ji skirta tuometiniame Miesto žiemos teatre prieš devyniasdešimt metų – 1917 m. rugsėjo 18–22 d. – vykusiai Lietuvių konferencijai. Net ir sunkiomis Pirmojo pasaulinio karo sąlygomis iš įvairių Lietuvos vietovių į ją susirinko du šimtai dvidešimt du konferencijos dalyviai. Jie išrinko Lietuvos Tarybą – instituciją, kurios nariai 1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos Nepriklausomybės aktą.

Konferencijos rengimą lydėjo prieštaringi jausmai. Jos organizatorius, o vėliau ir dalyvius vienijo siekiamo tikslo suvokimas. Kad didžiausias krašto žmonių politinis tikslas – visiška Lietuvos nepriklausomybė, J.Šliūpas Amerikos lietuvių spaudoje minėjo jau 1898 m. Šis siekis, nors ir nebuvo įrašytas į nutarimus, bet įvardytas ir didžiausiame XX a. pirmosios pusės lietuvių politiniame susibūrimo – 1905 m. vykusiam Didžiajame Vilniaus Seime. O 1916 m. birželio pabaigoje Lozanoje vykusiam pavergtųjų tautų kongrese, į kurį susirinko Vokietijos užimtų žemių atstovai, Anglijos ir Prancūzijos politikai, apie numatomą nepriklausomybės reikalavimą lietuviai jau kalbėjo viešai. Be to, apie Lietuvos nepriklausomybę diskutuota ir visuotiniame lietuvių seime Petrograde 1917 m. gegužės 27 d., kuriame dalyvavo 300 atstovų iš visos Rusijos. Jie, anot šio seimo dalyvio Martyno Yčo, „atsivežę su savim jau subrendusį laisvos nepriklausomos Lietuvos reikalavimą, prisidėjo prie sustiprinimo pačios idėjos ir valstybės pamatų“¹.

Tačiau ruošiantis Lietuvių konferencijai nerimauta, ar didžiuosius siekius pavyks įkūnyti, ar išrinktoji Taryba turės reikiamos įtakos ir stiprybės, ar sugebės apginti savo siekius. Juk pirmiausiai Vokietijos valdžios atstovai ketino patys parinkti žmones į lietuvišką Pasitikėjimo Tarybą. Vėliau jie sutiko, kad Taryba būtų sudaryta lietuvių surengtoje konferencijoje, jei ten bus pasisakyta už glaudžius ryšius su Vokietija. Politinėje veikloje dalyvavę lietuvių inteligentai suvokė okupacinės valdžios lūkesčius, jog iš visos Lietuvos susibūrę žmonės išrinktų paklusnią, okupantų įrankių tapsiančią instituciją, kuri padės prijungti Lietuvos teritoriją prie Vokietijos žemių. Juk jos atstovai neslėpė, kad ketina tai padaryti: „Lietuva tampa dalim Vokietijos, kur vokiečiai turi kultūros, ūkio ir strategijos vadovavimą; Vokietija Lietuvos klausimą laiko per savo klausimą ir <...> jokios diskusijos negali būti“².

1917 m. rugpjūčio 1–4 d. vyko konferencijos Organizacinio komiteto pasitarimai, tarp jame dalyvavusių 23 žmonių buvo net devyni dvasininkai ir šeši dvarininkai. Komite to dirbo ir devyni būsimieji Lietuvos Tarybos nariai: Saliomonas Banaitis, Petras Klimas, Steponas Kairys, Vladas Mironas, Stanislovas Narutavičius, Antanas Smetona, Jonas Smilgevičius, Justinas Staugaitis, Jurgis Šaulys. Kairieji komiteto nariai manė, kad turėtų vykti konferencijos dalyvių rinkimai. Jiems paprieštaravo likusieji – „<...> rinkimų valdžia dabar negalinti leisti ir jie apskritai nepageidaujami šiuo metu. Reikia suprantančių, besiorientuojančių žmonių, o ne masės atstovų“³. Parinkdami konferencijos dalyvius ir visos Lietuvos komiteto nariai sutelkė dėmesį į jų galimybes suvokti svarstomus klausimus ir ištikimybę tautinėms idėjomis, o ne į porcingą politinių srovių atstovavimą. Apispręsta, kad į konferenciją turėtų būti kviečiami priešiški sąjungai su Vokietija, inteligentiški, visuomenėje gerbiami įvai-

Lietuvių konferencijos posėdžių salė (Vilnius, 1917 09 18, fotografavo A. Jurašaitis). Šalia – lietuvių konferencijos priimta rezoliucija (Lietuvos Nacionalinio muziejaus rinkiniai)

rių socialinių sluoksnių ir politinių pažiūrų žmonės⁴. Buvo pakviesti 264. Jų sukvietimo rūpesčiai atiteko Organizacinio komiteto Pildomajam biurui, į kurį išrinkti: A.Smetona, J.Šaulys, M.Biržiška, P.Klimas ir J.Stankevičius.

1917 m. rugsėjo 18-ąją lietuviai inteligentai rinkosi į Vilnių, į Miesto žiemos teatro salę. Atvykę visi jie pateikdavo kvietimo į konferenciją įrodymą – dalyvio bilietą. Į posėdžius ėjo pasipuošę nedideliu iš žalios ir raudonos juostelės surištu kaspinėliu: numatyta, kad šios spalvos turėtų būti Lietuvos vėliavoje.

Anot J.Staugaičio, „Suvažiavo visa, kas buvo likę Lietuvoje šviesesnio ir įtakingesnio. Buvo čia įvairių luomų ir profesijų žmonių, pradedant kaimiečių, baigiant lenkuojančių dvarininku. Suvažiavo įvairių srovių ir pasaulėžiūrų žmonių, pradedant kunigu, baigiant socialistu. Anuo metu, manau, ne kitokia būtų buvusi susirinkimo sudėtis, jei į jį būtų buvę atsiųsti atstovai, pačių žmonių išrinkti“⁵. Dalis konferencijos dalyvių vis tik „buvo išrinkti tam tikruose rinkimuose“, Žagarės atstovas Antanas Kvedaras išvykdamas sukvietė vietas žmones ir išklaužė jų pageidavimus. Iš Onušio į konferenciją vykęs Mečislovas Stankevičius buvo parapijiečių prigrasintas „kad nedrįstų kalbėti ir daryti kitaip, negu jie nori“⁶.

Atvyko 213 kviestųjų, dar devyni buvo kooptuoti į konferenciją. Daugiausia buvo dvasininkų – net 69, ūkininkų – 67, mokytojų – 20, kartu jie sudarė daugiau nei du trečdalius konferencijos dalyvių. Į konferenciją pakviesta daug vilniečių – net 48⁷, Aukštaitijos ir Žemaitijos atstovų. Tarp jų buvo ne tik visi dvidešimt būsimųjų Lietuvos Tarybos narių, bet ir tokie garbūs lietu-

viai, kaip advokatai Peliksas Bugailiškis ir Vladas Stašinskas, kunigai Aleksandras Dambrauskas-Adomas Jakštas, Povilas Dogelis, Juozapas Kukta, Jonas Mačiulis-Maironis, Kazimieras Paltarokas, Mečislovas Reinys, dailininkai Tadas Daugirdas, Justinas Vienožinskis ir Antanas Žmuidzinaičius, gydytojai Andrius Domaševičius ir Antanas Vileišis, mokytojas ir poetas Faustas Kirša, bankininkas Juozas Paknys.

Konferenciją atidarė Organizacinio komiteto Pildomojo biuro narys A.Smetona. Pasveikinęs susirinkusius, jis pasiūlė Lietuvių konferencijos garbės pirmininku išrinkti Joną Basanavičių. Kaip prisiminė P.Klimas, „Tą „Aušros“ pradininką, Didžiojo Vilniaus Seimo pirmininką susirinkusieji sutiko neapsakomu entuziazmu, kaip auštančios ateities simbolį. Jo graži, puošni išvaizda, rimties kupina, negalėjo nesužavėti“⁸. Labai subtilus ir įžvalgus buvo jo raginimas pagerbti kunigaikštį Vytautą Didįjį ir vadovautis jo politika⁹.

Į konferencijos prezidiumą buvo išrinkti: S.Kairys, J.Staugaitis, K.Šaulys, J.Vileišis ir A.Smetona, į sekretoriata: K.Bizauskas, P.Bugailiškis, P.Dogelis ir J.Paknys. Per keturias dienas įvyko dešimt posėdžių, dviems pirmininkavo Just. Staugaitis, o likusiems – S.Kairys.

Lietuviams pavyko pasiekti, kad konferencijos nestebėtų joks vokiečių okupacinės valdžios pareigūnas, bet teko įsipareigoti, kad jos dokumentuose bus paskelbta apie visapusiškų politinių ryšių su Vokietija siekį. Ši aplinkybė slėgė konferencijos dalyvius, kėlė dvejonių dėl Tarybos darbo sėkmės. Be to, iš visos Lietuvos susirinkę žmonės „<...> nieku būdu nenorėjo savo bėdas atidėti. Kiekvienas pilna burna buvo beveikus šnekėti apie vokiečių šunys“¹⁰.

Juk nuo pat vokiečių okupacijos pradžios Lietuvą alino didžiuliai išbandymai: rekvizicijos, visuomenės politinio, kultūrinio ir ūkinio gyvenimo suvaržymai, kontrolė ir karinis smurtas.

Aptarę organizacinius klausimus, konferencijos dalyviai nusprendė susitelkti Lietuvos politinės ateities aptarimui. Svarstyta, kuriomis valstybėmis turėtų remtis nepriklausomybės siekianti Lietuva, kokia turėtų būti valstybės teritorija, kaip Lietuva galėtų pasiekti savo politinių tikslų ir koks turėtų būti lietuvių santykis su krašto tautinėmis mažumomis. Ir dėl nusivylimo lietuvių teises ilgai ribojusia Rusijos politika, ir todėl, kad kraštą faktiškai valdė Vokietija, siekiant nepriklausomybės nutarta remtis pastarąja. Šią nuostatą dar sustiprino rugsėjo 20 d. į konferenciją atvykę Šveicarijos lietuviai: Juozas Purickis, Antanas Steponaitis ir Konstantinas Olšauskas. Jų pasakojimai apie Vokietijos silpnėjimą ir pralaimėjimus kare sustiprino lietuvių apsisprendimą. Atkuriant valstybę nutarta vadovautis etnografiniu principu. Tačiau, kaip pabrėžė P.Klimas, derantis su Vokietijos atstovais, būtinas atsargumas: „Mes neprivalome susirūti rankų, tik konstatuoti svyrmo faktą Vokietijos link. Svarbu demonstravimas mūsų priešingos Rusijai ir Lenkijai orientacijos“¹¹. Atkuriant Lietuvos valstybę, nuspręsta vadovautis lietuvių tolerancijos kitoms krašto tautinėms mažumoms tradicija.

Apibendrinama ankstesnes diskusijas, rugsėjo 21 d. Lietuvių konferencija priėmė S.Kairio parengtą rezoliuciją: „Liuosam Lietuvos plėtojimosi reikalinga yra sudaryti iš jos nepriklausoma demokratiškai su tvarkyta valstybė etnografinėmis ribomis su

Prieš devyniasdešimt metų Vilniuje įvyko Lietuvių konferencija

Vilma BUKAITĖ, Vilnius

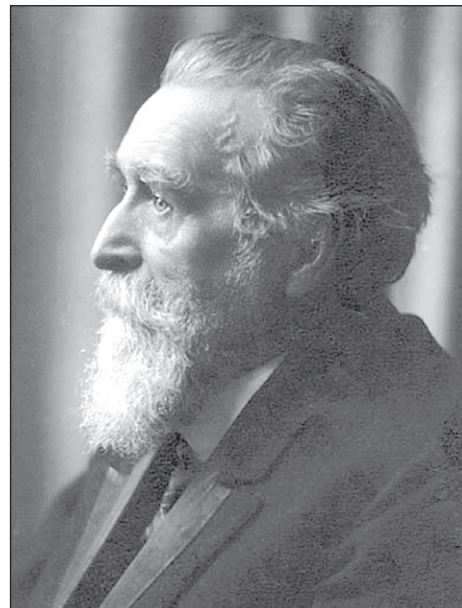
Jurgis Šaulys. „Vilniaus žinių“ redaktorius

Vladas Mironas. Lietuvių konferencijos dalyvis, Lietuvos tarybos vicepirmininkas

Antanas Smetona. Lietuvos Tarybos pirmininkas, „Lietuvos aidas“ redaktorius

Jonas Basanavičius. Lietuvių konferencijos (1917-1918) pirmininkas

būtinai reikalingomis ekonominiam gyvenimui korektyvomis. <...> Galutinai nustatyti nepriklausomos Lietuvos pamatams ir jos santykiams su kaimyninėmis valstybėmis turi būti sušauktas Steigiamasis Lietuvos Seimas Vilniuje, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas¹². Kaip privalomą nuolaidą okupacinei valdžiai, prie šio teksto teko pridėti formulę, kuri numatė ryšių su Vokietija galimybę. Ji buvo daug atsargesnė ir santūresnė, nei reikalauta. Tą pačią dieną konferencija pradėjo diskutuoti apie Lietuvos Tarybos įgaliojimus ir sudėtį. Sutarta, kad Taryboje bus ne mažiau, nei dvidešimt lietuvių, prireikus leista į ją kooptuoti ir daugiau tautiečių (ne daugiau 5), dar 5–6 vietos numatytos Lietuvos tautinių mažumų atstovams, jų pasirinkimo būdą leista nuspręsti Tarybai. Tiesa, tautinių mažumų atstovams keltos kelios sąlygos: kad mokėtų lietuvių kalbą, pritartų Lietuvos Nepriklausomybei ir nebūtų veikę prieš jos valstybingumą.

Buvo parengti trys kandidatų į Lietuvos

Tarybą sąrašai: dešinieji politikai sudarė „Bendrosios kuopos sąrašą“, kairieji – „Demokratijos sąrašą“, o trečiąjį buvo paruošęs konferencijos Organizacinio komiteto Pildomasis biuras. Laimėjo dešiniųjų pažiūrų politikai, į Tarybą pateko net šeši dvasininkai, bet siekiant tolygesnio skirtingų jėgų atstovavimo, kairiesiems joje vietą užleido du kunigai: J. Stankevičius ir Pranciškus Urbonavičius. Rinkimuose didžiausio palaikymo sulaukė J. Basanavičius, J. Šaulys, A. Smetona, P. Klimas, M. Biršiška. Kartu su jais į Tarybą pateko S. Banaitis, K. Bizauskas, P. Dovydaitis, S. Kairys, D. Malinauskas, V. Mironas, S. Narutavičius, A. Petrulis, J. Smilgevičius, J. Staugaitis, A. Stulginskis, K. Šaulys, J. Šernas, J. Vailokaitis, J. Vileišis. Dar nebuvo sutarta, kaip turėtų vadintis Taryba, tad konferencijoje ji vadinta Tautos Taryba. Diskutuota ir apie tai, kokia turėtų būti Tarybos veikla. Anot P. Eidukevičiaus, „Tautos Tarybos uždavinys – gerinti dabartinis suirusis gyvenimas ir organizuoti spėkas. Ji turi atstovauti vi-

sus krašto reikalus, dėl to turi susirūpinti su juo“¹³. V. Kemėšis siūlė apsiriboti administraciniu darbu, palikus okupacinei valdžiai vien kontrolės teisę. A. Domaševičius Tarybą ragino rūpintis kai kurių pramonės bei prekybos šakų atgaivinimu, palaikymu ir tolimesniu plėtojimu. Turbūt artimiausias būsimajam Tarybos darbui buvo jos nario J. Vileišio apibūdinimas: „Atstovauti visus mūsų politinius ir medžiaginius reikalus; sutverti vietose savo organus, kurie būtų valdžios akimis ir jos ginamoji ranka. Tarybos spėka jos atsparoje prieš okupacijos valdžios pasiryžimus. <...> Apsaugojimas krašto turto, nukentėjusiųjų dėl karo aprūpinimas, teisės reikalų suorganizavimas“¹⁴.

Konferencija nusiuntė popiešui sveikinimo telegramą, kurioje padėkojo už Lietuvos žmonėms suteiktą paramą. Buvo sudaryta Skundų komisija, kuri privalėjo surinkti medžiagą apie okupacinės valdžios kraštui padarytas skriaudas ir perduoti ją Lietuvos Tarybai. Diskutuota ir apie būsimąjį valstybės herbą bei vėliavą. Svarstyta

galimybė rinktis vėliavą dviejų spalvų, tokių kaip ir kaspinėliai, kuriais buvo pasiūšę konferencijos dalyviai ir papuošta salė – žalios ir raudonos. Daugeliui šis derinys pasirodė per niūrus. Tad T. Daugirdas pasiūlė šias dvi spalvas atskirti balta arba geltona juosta. Galutinai nuspręsti dėl Lietuvos valstybinės simbolikos nutarta komisijai, kurią sudarytų Lietuvos Taryba.

Baigdamas Lietuvių konferenciją, S. Kairys apibendrino: „Su nerimu važiuojame į konferenciją. <...> Tas baimės ir nusiminimo jausmas lydėjo mus lig tos vietos, kuomet buvo pakeltas klausimas apie politikinę kalbos stovį. Nutarus apie Lietuvą – visi nurimo. <...> Mes jaučiamės atsisoję ant tvirto pamato. <...> Ta konferencija parodė, jog mes daugiau esame subrendę, nei prieš dešimt metų. Tas subrendimas telydi mus ir toliau. Lai gyvuoja nepriklausoma demokratiška Lietuva!“¹⁵. Beje, P. Klimas dienoraštyje ypač pabrėžė posėdžiams pirmininkavusio S. Kairio indėlį¹⁶. Jis prisiminė: „Apskritai konferencija buvo labai solidari. Visi jautė momento rimtį: išrodė tikras parlamentas be negražių ginčų, užgauliojimų. Dargi neteko pastebėti netikusių kalbų. <...> Iš tikrųjų ėjo viskas taip bešališkai, discipliningai ir sklandžiai“¹⁷.

Kai grįžę konferencijos dalyviai kraštiečiams papasakojo apie jos sprendimus, „Žmonės neapsakomai nudžiugo, kad nutarta patiems valdytis, kad nebereikšią toliau kęsti ir vilkti svetimo jungo. Ūpas žmonių pakilo ir tik laukė, kada bus pagarsinta liusa ir savitovi Lietuva“¹⁸. Jų lūkesčiai išsikūnijo ne taip greitai, kaip tikėtasi. Bet labai svarbu, kad nuostatos apie Steigiamojo Seimo demokratinio išrinkimo būtinumą ir sostinę Vilniuje į Lietuvos nepriklausomybės aktą „atėjo“ iš Lietuvių konferencijos rezoliucijos. O naujo krašto susitelkimo, kai savanoriškai rinktasi į nepriklausomos Lietuvos valstybės kariuomenę arba buvo renkamas Steigiamasis Seimas, pasiekta tik dėl Lietuvių konferencijoje išrinktos Lietuvos Tarybos darbų.

* Visos nuotraukos iš kompaktinės plokštelės „Gimtoji istorija“.

Lietuvos Taryba 1917 metų suvažiavime

1 M. Yčas. 10 metų Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimą minint. *Mūsų žodis* 1928, nr. 1, p. 12.

2 P. Klimas. *Dienoraštis, 1915-12-01-1919-01-19*. Chicago, 1988, p. 180.

3 Ten pat, p. 182.

4 Organizacijos komiteto lietuvių suvažiavimui sušaukti susirinkimo posėdžiai, 1917-08-03. *Lietuvos Valstybės Tarybos protokolai, 1917-1918*. Vilnius, 1991, p. 57.

5 J. Staugaitis. *Mano atsiminimai*. Vilnius, 2006, p. 250.

6 Trakų apskritys, Onuškio parapijos delegato Mečišlovo Stankevičiaus pranešimas Lietuvos Tarybai apie gyventojų nuotaikas ir Tarybos veiklos vertinimą, Vilnius, 1918-01-12. A. Tyla. *Lietuva prie Vasario 16-osios slenkstio*. Vilnius, 2004, p. 17.

7 A. Tyla. *Lietuva prie Vasario 16-osios slenkstio*, p. 19-21.

8 P. Klimas. *Iš mano atsiminimų*. Vilnius, 1990, p. 102.

9 J. Staugaitis. *Mano atsiminimai*, p. 251.

10 P. Klimas. *Dienoraštis*, p. 187.

11 Lietuvių konferencijos 1917 m. rugsėjo 21 d. protokolai. *Lietuvos Valstybės Tarybos protokolai, 1917-1918*, p. 67, p. 73.

GERVĖČIŲ KRAŠTO LIETUVIAI – JIE MOKĖSI LIETUVIŲ KALBOS

Valentas ŠIAUDINIS, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 13

Kūno kultūrą – Vladas Bublevičius. Trūko biologijos ir chemijos mokytojų. Į pirmą klasę atėjo 10 pirmokų.⁸⁴
1999 – 2000m.m.
Mokėsi 76 mokiniai, dirbo 22 mokytojai. Paruošiamąją klasę mokė Ona Kimsienė. Lietuvių kalbą ir literatūrą dėstė Zita Pareikienė, muziką – Petras Rimkus, anglų k.- Rasa Midverienė. Ji mokė ir lietuvių tautinių šokių.
2000m. baigė 3 abiturientai : Marius Kulys, Svetlana Ruseckaja, Aleksandras Sasnauskas.

2000 – 2001m.m.
Mokykloje 12 klasių. Mokėsi 78 mokiniai (7 abiturientai). Meno kolektyvams vadovauja: chorui ir dainininkams – Petras Rimkus, o šokėjams – Rasa Midverienė.

2001m. kovo 18d. Rimdžiūnuose atidarytas Lietuvos lėšomis pastatytas kultūros centras. Atidarymui vadovavo Baltarusijos lietuvių bendruomenės pirmininkė V.Tarnauskaitė. Dalyvavo: Lietuvos tautinių mažumų ir išeivijos departamento generalinis direktorius Remigijus Motūzas, Lietuvos pasiuntinys Baltarusijoje J.Paslauskas, Lietuvos kultūros viceministras J.Širvinskas, Pasaulio lietuvių bendruomenės atstovas Gabrielius Žemkalnis, Vilnijos draugijos pirmininkas Kazimieras Garšva, Gervėčių klubo pirmininkas Alfonsas Augulis, Baltarusijos pasiuntinys Lietuvoje V.Garbun, Astravo raj. vykdomojo komiteto pirmininkas A.Kavalk, Baltarusijos kultūros ministras B.Gedroic. Juostelę perkirpo Lietuvos Seimo narė Kazimiera Danutė Prunskienė. Pastatą pašventino Gervėčių klebonas Leonas Nastiukas. Koncertavo Vilniaus folkloro grupė „Druja“ ir Baltarusijos profesionalus ansamblis „Bielyje rozy“⁸⁵.

2001 – 2002m.m.
Mokėsi 72 mokiniai, 6 abiturientai (Elena Chmieliauskaitė, Vitalijus Gulbinavičius, Vladas Laurinavičius, Daiva Paškevičiūtė, Vitalijus Ruseckas, Vladas Rusinskas), 6 pirmokai, 4 vaikai paren-giamojoje klasėje.

Lietuvių kalbą ir literatūrą dėstė Zita Pareikienė, istoriją – Dana Narbutaitė.

„Voruta“ parduodama	
K110	Vilnius, Geležinkelio 16
K145	Vilnius, Konstitucijos 12
K190	Vilnius, Gedimino 7
K200	Vilnius, Gedimino 13
K26	Vilnius, Sodų 22
K44	Vilnius, J.Lelevelio 2
K45	Vilnius, Gedimino 19
K48	Vilnius, Gedimino 2
K5	Vilnius, Sodų 22
K6	Vilnius, Gedimino 44
K7	Vilnius, Gedimino 31
K78	Trakai, Vytauto 90
K8	Vilnius, Gynėjų 1
K85	Trakai, Vytauto 37
K9	Grigiškės Kovo 11-osios 25a
K91	Vilnius, Geležinkelio 4
K369	Klaipėda, Taikos pr.101
K236	Kaunas, Laisvės al./
	Ožėškienės g.

2002m. abiturientai laikė 5 egzaminus:
1. Lietuvių kalbos ir literatūros;
2. Matematikos;
3. Baltarusių literatūros;
4. Anglų kalbos;
5. Rusų ar baltarusių (pasirinktinai) kalbos.
Devintokai laikė:
1. Lietuvių kalbos;
2. Baltarusių kalbos;
3. Rusų kalbos;
4. Baltarusijos istorijos;
5. Matematikos.
2002 – 2003m.m.
Paskirtas naujas direktorius – Stasys Budraitis.

Atvyko nauji mokytojai: lietuvių kalbos ir literatūros – A.Lopatienė ir J.Dilkienė. Istorijos – Gediminas Tyla. Chemijos – Audronė Ivanauskienė. Mokėsi 74 mokiniai. Darželių-lopšelių lankė 14 vaikų.

Veikė fotostudija. Apie 20 mokinių mokėsi fotografijos meno.⁸⁶
Manau, skaitytojujui įdomu sužinoti, iš kurių kaimų kilę Rimdžiūnų lietuvių vid. mokyklos mokiniai, jų tėvų tautybė. Pateikiu 2002 – 2003m.m. duomenis.

4 klasėje mokėsi 9 mokiniai: po vieną iš Galčiūnų, Gėliųūnų, Gervėčių, Girių, Gudininkų, Mockų, Naujakiemio ir du iš Rimdžiūnų .

Tėvai: abu lietuviai – 1 šeima, abu baltarusiai – 1 šeima, rusas ir lietuvis – 2 šeimos, baltarusis ir lietuvis – 2 šeimos, ukrainietis ir lietuvis – 1 šeima, globėjai - abu lietuviai – 2 šeimos.
8 klasėje 5 mokiniai: iš Gervėčių- 2, Gudininkų – 1, Rimdžiūnų – 1, Barauskų – 1.
Tėvai: abu lietuviai – 2, tėvo nėra, mama lietuvis – 1, lietuvis ir lietuvis – 1 šeima.

Iš viso mokykloje mokėsi 74 mokiniai: iš Astravo – 1, Galčiūnų – 3, Gervėčių – 14, Gėliųūnų – 4, Girių – 12, Gudininkų – 8, Kerplėšinės – 1, Lipkų – 1, Mockų – 3, Naujakiemio – 1, Rimdžiūnų – 18, Trakelių – 1, Zavelcų – 5, Lietuvos – 2.

Tėvo tautybė: lietuviai – 30, baltarusiai – 18, rusai – 2, ukrainiečiai – 2, azerbaidžianiečiai – 2. Iš viso 54.

Motinos tautybė: lietuvis – 41, baltarusė – 28, lenkė – 1, rusė – 1, ukrainietė – 1. Iš viso 72.

Du mokiniai našlaičiai, kuriuos globoja artimieji.⁸⁷

2003 – 2004 m.m.
Mokėsi 75 mokiniai. Parengiamojoje klasėje 5, 1 kl. – 3, 2 kl. – 4, 3 kl. – 7, 4 kl. – 8, 5 kl. – 8, 6 kl. – 0, 7 kl. – 12, 8 kl. – 7, 9 kl. – 5, 10 kl. – 9, 11 kl. – 6.

2003m. lapkričio mėnesį lietuvių kalbos ir literatūros mokytojoms Violetai Dilkienei ir Violetai Lopatienei suteikta pirmos kategorijos mokytojos kvalifikacija. Dirbo mokytojai: pradinį klasių – Ona Kimsienė, Vilma Žukauskaitė – Lukša, Svetlana Petrik, lietuvių kalbos ir literatūros – Violeta Dilkienė, rusų kalbos ir literatūros – Jelena Gulbinskaja, baltarusių kalbos ir literatūros – Jelena Subatkevič, istorijos (Lietuvos ir visuotinės), žmogaus ir visuomenės , anglų kalbos – Jolanta Lazdauskienė, geografijos – Saulius Čėponis, chemijos ir technologijos – Audronė Ivanauskienė, fizikos ir astronomijos – Rimantas Butėnas,

dailės – Kristina Zatachina, kūno kultūros ir biologijos – Deimantas Žemaitis, matematikos – direktoriaus pavaduotoja Liudmila Dymčenko, lietuvių kalbos – direktoriaus pavaduotoja Violeta Lopatienė.⁸⁸
2006 – 2007m.m.

Mokėsi 73 mokiniai. Dirbo 21 mokytojas (keletas iš Lietuvos). Mokytojus Rimdžiūnų lietuvių vidurinei mokyklai parenka Lietuvos tautinių mažumų ir išeivijos departamentas, o skiria Astravo rajono švietimo skyrius, (būna, kad rekomenduojamojo nepaskiria).

Dirbantieji vietiniai mokytojai: direktorė Svetlana Lukšienė (buvusi Augulytė) iš Girių, mokytojai: Svetlana Petrikienė (buvusi Lukšaitė) iš Petrikų, Liuda Dymčenko (buvusi Bublevičiūtė) iš Rimdžiūnų, baigusi matematiką Vilniaus pedagoginiame universitete, dešimt metų dirbanti Rimdžiūnų mokyklos direktore arba pavaduotoja,o nuo 2005m. – mokytoja, Dimitrijus Kimsa iš Rimdžiūnų, Onutė Kimsienė (buvusi Lekavičiūtė) iš Rimdžiūnų, gimusi Vilniuje, baigusi VI-SI, po to Vilniaus aukštesniąją pedagoginę mokyklą, Angelė Gulbinavičiūtė – Vaičiulienė iš Miciūnų, baigusi Vilniaus pedagoginiame universitete matematiką. Gervėčių baltarusių vidurinėje mokykloje veda lietuvių kalbos fakultatyvą ir Rimdžiūnų lietuvių vidurinėje mokykloje dėsto matematiką. (Jos dukra Violeta Vilniaus pedagoginiame universitete baigė buitines kultūrą ir dirba Vilniuje. Antroji dukra Nastutė Vilniaus pedagoginiame universitete studijuoja psichologiją. Abi baigusios Rimdžiūnų lietuvių vidurinę mokyklą.) Malvina Miškinienė (Chmeliauskaitė) iš Girių kurią laiką dirbo Girių aštuonmetėje ir Rimdžiūnų lietuvių vidurinėje mokykloje. Dabar pensininkė. Daiva Paškevičiūtė iš Rimdžiūnų. Baigusi Rimdžiūnų lietuvių vidurinę mokyklą, studijavo Vilniaus pedagoginiame institute rusų kalbą. Dirba Rimdžiūnų lietuvių vaikų darželyje – lopšelyje.

Mokykla naudoja vienuolika klasių kambarių, informatikos kabinetu ir keliais mažesniais kambariais: direktorės kabinetu, mokytojų kambariu...

Mokslo metai	Mokytojų sk.		Mokinių sk.	Abiturientų sk.	Mokyklos vadovai	
					Direktorius	Pavaduotojai
1996-1997	13		67	-	Liudmila Dymčenko	Marytė Makasajava
1997-1998	13	79		7	„	Birutė Malanienė
1998-1999		81			Alfonsas Švelnys	Liuda Dymčenko
1999-2000	23	76			„	Liuda Dymčenko
2000-2001	22	78 (12 klasių)		3	„	Liuda Dymčenko
2001-2002	21	76		6	„	Liuda Dymčenko
2002-2003	20	74		5?	Stanislovas Budraitis	Liuda Dymčenko VioletaLopatienė
2003-2004		75		6	„	„
2004-2005				12	„	„
2005-2006		76		7	Svetlana Lukšienė	
2006-2007	21	73		6	„	

Lietuvių vaikų darželis

Mokslo metai	Vaikų skaičius	Vedėja	Pastabos
1996-1997	20	Jolanta Derkač	Buvusi Ribakovaitė
2005-2006	14	Ana Barovskaja	
2006-2007	13	Ana Barovskaja	5 priešmokyklinukai

Likusiose mokyklos patalpose įsikūrusi Rimdžiūnų baltarusių vidurinė mokykla. Šiais mokslo metais joje mokosi apie septyniasdešimt mokinių. Iš jų apie 30% lietuviai. Veikia lietuvių kalbos fakultatyvas, kurią veda mokytoja Onutė Jarmak. Mokosi 8 mokiniai.

Abi mokyklos naudojasi didžiule sporto sale, kurioje vyksta ne tik rajoninės, bet retkarčiais ir Gardino srities sporto varžybos.

Rimdžiūnų lietuvių mokykla norėtų turėti gerai įrengtus fizikos ir chemijos kabinetus (kurių neturi). Naujo autobusiuko.

Lietuvių vidurinė mokykla

Lietuvių vidurinėje mokykloje visi dalykai, išskyrus rusų ir baltarusių kalbas (kaip valstybines), Baltarusijos istoriją ir geografiją bei visuomenės mokslą, dėstomi lietuviškai. Tikyba nedėstoma.

Lietuvių kalbai 1-4 klasėse skiriamos 3 savaitinės pamokos,

5-6 klasėse – 3 savaitinės pamokos, 7 klasėje – 3 savaitinės pamokos ir viena lietuvių kalbos ir literatūros fakultatyvui.,

8-9 klasėse – per lietuvių kalbos pamokas klasės mokiniai skirstomi į dvi grupes ir kiekvienai grupei skiriama po keturias savaitines pamokas,

10-11 klasėse – 2 savaitinės pamokos ir 2 lietuvių kalbos ir literatūros fakultatyvui.⁸⁹

Nuo 2004m. rugsėjo 1d. mokykloje lietuvių kalbą ir literatūrą dėsto mokytoja Angelė Valienė. Ji organizuoja visus mokyklos renginius, bendradarbiauja spaudoje.

Girios

Kaimas didelis. 1905m. gyveno 393 gyventojai⁹⁰. 1970m. – 330 gyventojų, buvo 115 sodybų.⁹¹ 1985m. – 240 gyventojų⁹². Kaime visada skambėjo lietuviškos dainos, buvo ruošiami vakarai, kurių metu lietuviškus eilėraščius deklamuodavo ir vaikai.⁹³ Girių kaimo kapinėse 19a. pradžioje vietos dvarininkas Zenkevičius pastatė medinę (sukaltą dar mediniais vinimis) koplyčią.

Tęsinys kitame numeryje

1941 BIRŽELIO SUKILIMO AP- IMTIS BEI CHRONOLOGIJA

Prof. Aleksandras VITKUS, Kaunas

Pabaiga. Pradžia Nr. 13

1941 bir•elio sukilimo chronologija

Per•velgus 1941 m. bir•elio sukilimo Lietuvoje eigą, galime atsekti šiuos pagrindinius įvykius (14 lentelė)

Data	Įvykis
1941 06 22	Vokiečių-sovietų karo pradžia
10 val.	Sukilimo Lietuvoje pradžia. Centras Kaune.
	Lietuvos apskrityse organizuojasi vietiniai partizanų būriai
06 23 9.20 val.	Lietuvos LV sudarymas. Lietuvos nepriklausomybės akto paskelbimas
	Sukilimas išsiplėtė daugelyje Lietuvos apskričių bei jų miesteliuose. Vyksta kovos su raudonarmiečiais
06 24	Įvyksta pirmasis LV posėdis. Veikia Kauno komendantūra.
	Sukilimas apima daugelį Lietuvos apskričių, valsčių ir miestelių
8.00	Vokiečiai Vilniuje
17.00	Vokiečių žvalgai Kaune
	Kaune imta leisti dienraštis „Į laisvę“
06 25	Visoje Lietuvoje tarp partizanų ir besitraukiančių raudonarmiečių vyksta susirėmimai. Oficiali sukilėlių nusiginklavimo pradžia
06 26 20 val.	Įvyko oficialos pirmųjų sukilėlių (partizanų) laidotuvės Kaune
06 28	Paskutinė karo veiksmų Lietuvos teritorijoje diena
	Tautinio darbo apsaugos (TDA) batalionų steigimas
06 30 naktį	Sukilėliai užima Mažeikius
07 01	Oficialiai baigta savarankiška partizanų veikla
07 02	TDA dvi kuopos perduotos nacių operatyvinio būrio žinion
07 03	Į laisvus Mažeikius atvyksta vokiečių kariai
07 05	Kauno katedroje laikomos pamaldos už žuvusius partizanus

APIBENDRINIMAS

Peržvelgus 1941 birželio sukilimo eigą, galime teigti, kad jis prasidėjo 1941 birželio 22 d. 10 val. Kaune ir tęsėsi iki birželio 30 d., kol vokiečiai įžengė į Mažeikius. Būtina nurodyti, kad sukilimas, paskelbus laikinąją LV ir Lietuvos Nepriklausomybės deklaraciją per radiją, sparčiai išplito didesnėje Lietuvos dalyje. Sukilimas apėmė, pagal rastus dokumentus, 16 Lietuvos apskričių ir daugumoje tęsėsi jose tol, kol į vietovę (miestelį) neįžengė vokiečių kariai.

Daugelyje Lietuvos apskričių ėmė steigtis kad ir negausūs aktyvistų (partizanų) būriai. Sukilėliai užima arba bando užimti miestelį, iškelia tautines vėliavas, suima komjaunuolius ir komunistus. Partizanai, kurie nors ir būdami silpnai apsiginklavę, pradėjo šaudyti į besitraukiančius raudonarmiečius, atiminėja iš jų ginklus.

Miestelio sovietų aktyvas, nors ir ginkluotas, ne visada pajėgia pasipriešinti partizanams, tuomet jie kreipiasi į netoliese esančias rusų karines įgulas, kurie pasiunčia raudonarmiečius atstatyti miesteliuose tvarką bei kovoti su „banditais“. Aišku, partizanų ir raudonarmiečių jėgos dažniausiai būna nelygios, ir partizanai, patyrę nuostolių, turėdavo dažnai slėptis miškuose.

Taigi 1941 birželio sukilimas buvo spontaniškas, neorganizuotas (išskyrus Kauną ir Vilnių), apėmė didelę dalį Lietuvos teritorijos ir laikinieji partizanų komitetai baigdavo savo darbą perduodami valdžią oficialiems valdžios organams (dažniausiai valsčių viršaičiams).

Tiesa, sukilimo laikas sutapo su nacių ypatingųjų grupių ir jiems talkinusių vietos gyventojų pradėto dalies Lietuvos piliečių – žydų totalinio naikinimo pradžia, tačiau tai jau būtų holokausto problemos nagrinėjimas, kuris tikrai nedarė Lietuvai garbės.

1941 bir•elio sukilimas turi būti garbingai įrašytas į Lietuvos istoriją, kaip Lietuvos tautos sukilimas prieš pavergėjus.

IŠVADOS

1. Sukilimas buvo visuotinis, apimantis visą Lietuvos teritoriją
2. Sukilimas buvo stichiškas.
3. Sukilimo pradžia ir jos būstinė buvo Kaune.
4. Laikinosios Lietuvos vyriausybės paskelbta Nepriklausomybės deklaracija tik labiau paskatino žmonės imti kovoti su okupantais.
5. Partizanai turėjo labai mažai ginklų, todėl dažniausiai ir nedidelėms raudonarmiečių grupėms partizanai nesugebėdavo pasipriešinti.
6. Ten, kur spėdavo atvykti partizanams į pagalbą vokiečių kariai, raudonarmiečiai turėdavo atsitraukti arba bėgti.
7. Visi partizanų įkurti Laikinieji komitetai perdavė valdžią atvykusiems valsčių viršaičiams.

Pabaiga

LITERATŪRA

Ani1 - Aničas J. Pulkininkas Jurgis Bobelis. 1895-1954/ V.:Vaga,2004
Bran01Brandišauskas V.1941 m. birželio sukilimas.Dokumentų rinkinys – V.: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras, 2000
E - Eidintas A. Lietuvos žydų žudynių byla. V., Vaga, 2001.
Gra• Gražinas A. Lietuva dviejų okupacijų replėse 1940-1944/ Tėvynės sargas. – V., 1996
Je- Jegelevičius S. Nacių represijos prieš sukilėlius/ „Į laisvę“ 2002, balandis Nr. 137 (174), 59-64
Ke - Kedys J.P. Terorizuojama ir naikinama Lietuva 1938-1991//Klaipėda. 1994. 27
LNTK- Lietuvos naikinimas ir tautos kova.1940-1998. Sudarė Iz.Ignatavičius. – V.:Vaga, 1999.
ML- Mūsų Lietuva. T.I-IV // V.: Mokslas, 1989-1991.
M•L01- Masinės žudynės Lietuvoje. 1941-1944. Dokumentų rinkinys. D.2. - V.:Mintis, 1965
M•L02- Masinės žudynės Lietuvoje. 1941-1944. Dokumentų rinkinys. D.2. - V.:Mintis, 1973
OLI – Lietuva 1940-1990: Okupuotos Lietuvos istorija.// Lietuvos gyventojų genocido Ir rezistencijos centras, 2005
Raš – Raštikis St. Kovose dėl Lietuvos [Kario atsiminimai]. – Fotografuot. leid. T.1-2. ,V.: Lituanus, 1990
Stan- Stankeras P. Lietuvių policija 1941-1944 metais//V., 1998
Var- Vараšinskas K. Karo sūkuriuose/V., 1970
VOL– Bubnys A. Vokiečių okupuota Lietuva (1941-

Lietuvių kalbos mokytojų konferencija Tilžėje

Emilija Algaudė BUKONTIENĖ

Karaliaučiaus kraštas
Kraupiškio (Uljanovo) vidurinės mokyklos lietuvių kalbos mokytoja

*Lietuvninkų sostapile Til•e,
Vandenų vilnimis vainikuota,
Tavo akmenys glūdi nebylūs,
Tavo bokštų smailieji špiliai,
Tavo siauros gatvelės išnyra
Mirtingoj Tilžės mūrų migloj
Siaučia Nemunas – daužo abu krantus.*

Taip rašė poetė Birutė Baltrušaitytė apie Tilžę, kur po vasaros atostogų Karaliaučiaus krašto (Kaliningrado srities) lietuvių kalbos mokytojai susirinko į konferenciją, skirtą 2007–2008 mokslo metų prad•iai.

Susirinkusius viešbučio „Rusija“ (Rossija) konferencijų salėje lietuviškomis dainomis ir eilėmis sveikino Ragainės (Nemano) 2-osios vidurinės mokyklos lietuviškų klasių moksleiviai ir mokytojai.

Karaliaučiaus (Kaliningrado) Švietimo ministerijos konsultantė I.Depeša pasidžiaugė, kad lietuviškų šeimų vaikai gali mokytis lietuvių kalbos. Tilžės (Sovetsko) švietimo skyriaus vedėja Marina Šliapina padėkojo už bendradarbiavimą ir linkėjo, kad lietuvių kalbos mokymas mokiniams suteiktų džiaugsmo. Tilžės darželyje „Šaltinėlis“ yra dvi lietuviškos grupės. Dvi lietuviškos klasės veikia Tilžės 2-ojoje vidurinėje mokykloje. Šiemet lietuvių kalbos ir etnokultūros fakultatyvas lietuvių bendruomenės pirmininko iniciatyva pradėjo veikti Tilžės 3-ojoje vidurinėje mokykloje.

Tilžės (Sovetsko) konsulato darbuotojas Alvydas Vaitkūnas sakė, kad lietuvių kalba suartina Karaliaučiaus kraštą ir Lietuvą, palinkėjo, kad kelias į mokslą būtų lengvas ir mokiniams, ir mokytojams.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės užsienio lietuvių skyriaus lituanistinio švietimo poskyrio vedėja Daiva Žemgulienė perdavė Lietuvos Vyriausybės Premjero Gedimino Kirkilo ir Departamento generalinio direktoriaus Antano Petrausko sveikinimą naujųjų mokslo metų proga, sakydama, kad mokytojų darbas nusipelno pagarbos, o lietuviškos klasės ir fakultatyvai – tai lietuvybės židiniai. P.Daiva padėkojo tiems Karaliaučiaus krašto žmonėms, kurie prisideda prie lietuvybės puoselėjimo.

Sveikinimo žodį tarė Įsruties (Černiachovsko) regioninės pedagoginės kolegijos direktorius J.Komarnickij, palinkėjęs mokytojams mylėti mokinius, tada ir jie mylės mokyklą ir mokytojus.

Lietuvių kalbos mokytojų asociacijos veiklą Karaliaučiaus krašte apžvelgė asociacijos pirmininkas Aleksas Bartnikas. Šiemet 23-oje krašto mokyklose veikia lietuviškos klasės ir fakultatyvai. Kasmet organizuojamos lietuvių kalbos olimpiados, vaikų festivaliai „Skambėk, lietuviška dainele“, seminarai mokytojams, konferencijos. Šiemet pirmą kartą buvo organizuota jaunimo olimpiada. 86 krašto moksleiviai vasarą ilsėjosi Lietuvoje. A.Bartnikas padėkojo Tautinių mažumų ir išeivijos departamentui, Ma•osios Lietuvos lietuvių draugijai Čikagoje, visiems, kurie teikia paramą lietuviškai veiklai.

Savo darbo patirtimi pasidalijo Gumbinės (Gusevo) 5-osios vidurinės mokyklos mokytoja Irena Tiriuba. Šioje mokykloje lietuvių kalbos ir etnokultūros būrelis veikia nuo 1995 m. Užsiėmimų metu moksleiviai mokomi lietuvių kalbos, supažindinami su Lietuva, jos istorija, kultūra. Lietuviškas vaikų folkloro ansamblis „Nadruvėlė“, kuriam vadovauja I.Tiriuba, dalyvauja įvairiuose mokyklos, rajono, krašto renginiuose, šiemet dalyvavo dainų šventėje Vilniuje.

Apie lietuvišką veiklą Tilžės (Sovetsko) 2-ojoje vidurinėje mokykloje papasakojo mokytoja Vitalija Kovalenko.

Algirdas Karmilavičius kalbėjo apie darbą lietuviškose klasėse Karaliaučiaus 35-ajame licejuje, kur lietuviškos klasės veikia nuo 1998 m. Lietuvių kalbos mokosi 137 moksleiviai. Lietuviškas vaikų folkloro ansamblis „Gintarėlis“, kurio vadovas A.Karmilavičius, koncertuoja ne tik Karaliaučiaus krašte, bet dalyvavo Pasaulio lietuvių dainų šventėje Vilniuje, koncertavo Lenkijoje.

Konferencijoje buvo pristatyta Arvydo

Juozaičio knyga „Karalių miestas be karalių“. Generalinio konsulato kultūros atašė Karaliaučiuje (Kaliningrade) A.Juozaitis papasakojo, kaip buvo parašyta ši knyga, kurią išleido UAB „Eglės“ leidykla. Jos turinys suskirstytas į keturiolika skyrių, vadinamų vigilijomis. Knygoje gausu ne tik istorinių faktų, bet vaizduojama ekonominė, politinė ir kultūrinė krašto šiandiena. Autorius sakė, kad knygoje nėra dominuojančios politinės linijos, joje atsiveria srities panorama, gausu fotografijų.

Šią A.Juozaičio knygą mokytoja poetė Rūta Leonova, gyvenanti Karaliaučiuje, verčia į rusų kalbą. Ji išsakė savo mintis apie knygą. Gavusi ją dovanų, pradėjo skaityti ir negalėjo atsitraukti. Tai lietuvio rašytojo filosofo žvilgsnis į šį regioną.– sakė p. Rūta.

Konferencijos dalyviams dainavo Tilžės (Sovetsko) 3-osios vidurinės mokyklos ansamblis. Klausėmės ir nuotaikingo Tilžės kazokų ansamblio koncerto.

Po oficialios dalies organizuota ekskursija po įžymiausias miesto vietas. Pavaikščiojome Tilžės gatvėmis, menančiomis praeitį, klausėmės gidės pasakojimo apie jo istoriją.

Miestas įsikūręs skalvių žemėje Nemuno ir Tilželės santakoje, antras pagal dydį Karaliaučiaus krašte, vienas žaliausių srities miestų. XV a. Tilžė buvo žvejų kaimelis. 1XVI a. mieste veikė turgus, bažnyčia ir smuklės. XIX a. vokiečiai miestą pavadino Tilsit. Per didįjį marą, išmirus pusei Tilžės gyventojų, į miestą atkelti zalcburgiečiai. Net ir tada Tilžės apylinkės išliko lietuviškos.

1524 m. Tilžėje įkurta evangelikų liuteronų parapija, lietuviams buvo pastatyta atskira bažnyčia. 1807 m. Tilžėje apsistojo Napoleonas. Nemune ant plausto ties sudegintu tiltu jis susitiko su caru Aleksandru I. Tais pačiais metais jie pasirašė Prūsijai naudingą Tilžės sutartį.

Gidė pasakojo apie įžymias miesto vietas, įdomius pastatus. XIX a. Tilžėje buvo pastatyta gražių neoklasicizmo pastatų, mokyklų, fabrikų, muitinė, paštas. Miestas ypač išaugo 1833 m., nutiesus Karaliaučiaus-Klaipėdos plentą.

XIX–XX a. sandūroje Tilžė tapo lietuviškos veiklos centru. Čia veikė Otono fon Maudenrodės, Jurgio Mikšo, Martyno Jankaus, Enzio Jagomasto ir kt. spaustuvės, Martos Zauniutės, globojusios nuo caro žandarų pabėgusius lietuvius, knygynas.

Uždraudus lietuvišką spaudą Lietuvoje, vyskupo Motiejaus Valančiaus rūpesčiu Tilžėje pradėtos leisti knygos lietuvių kalba, jos buvo gabenamos per sieną į Didžiąją Lietuvą. Knygnešystė buvo laikoma politine veikla, už kurią grėsė kalėjimas arba katorga Sibire.

Tilžėje buvo suformuotas lietuvių dragūnų pulkas. Įkurta Lietuvių literatūros draugija, Tilžės lietuvių klubas, Lietuvių giedotojų draugija, Kultūros draugija, kuriai vadovavo Vydūnas. Pirmoji lietuvių visuomeninė draugija „Birutė“, veikusi Tilžėje, gaivino lietuvių kalbą, leido lietuviškas knygas, žadino tautinę sąmonę.

Tilžė garsėjo savo įžymiais žmonėmis: rašytojais, kultūros, visuomenės veikėjais. Čia gimė Danielius Kleinas, pirmosios lietuvių kalbos gramatikos autorius, mokėjęs net aštuonias kalbas. Tilžėje gimė vokiečių rašytojas Johanas Borovskis, lietuvių kultūros veikėjas Fridrichas Pretorijus. Tilžės gimnaziją baigė dailininkas Adomas Brahas, baltistas Viktoras Falkenhanas.

1892 m. iš Kintų į Tilžę persikėlė filosofas ir rašytojas, mokytojas ir visuomenės veikėjas Vydūnas, Tilžėje gyvenęs iki 1944 m. emigracijos. Nuo 1894 m. iki 1912 m. Tilžėje gyveno vienas paskutiniųjų Mažosios Lietuvos tautosakos rinkėjų ir leidėjų, išleidusių penkias knygas, Vilius Kalvaitis.

Dabar spaudos skelbtais duomenimis Tilžėje gyvena 1657 lietuviai, t. y. 3.8 proc. visų gyventojų. Tilžė praeityje buvo įžymus lietuvių politikos, kultūros centras, Mažosios Lietuvos sostinė. Atrodo, kad miesto gatvės, tiltai, išlikę savitos architektūros pastatai tarsi nenori pamiršti savo garsios praeities.

„Tilžės mišlinga saulėlė“, kaip ją pavadino poetė B.Baltrušaitytė, tą dieną maloniai švietė mums.

Ten, kur Šalčia

Antanas LESYS, Vilnius

Straipsnis skirtas Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos dešimtmečiui

Pabaiga. Pradžią Nr. 17

Nuo pat mokyklos įkūrimo dienos etnografijos būreliui vadovauja Olga Karčevska. Mokiniai įvairiuose mokyklos renginiuose atlieka lietuvių liaudies dainas, šoka tautinius šokius, groja kanklėmis, skudučiais ir kitais liaudies instrumentais. Kasmet jaunieji artistai vyksta į Dieveniškės, dalyvauja poezijos pavasarėlyje, kuris vyksta Dieveniškų regioniniame parke ir Vėlinėse. Moksleiviai koncertavo ir Punkske (Lenkija). Juos pakvietė Lenkijos lietuvių bendruomenė. Būrelio vadovė mena savo artistų dvi kartas, kurių jau nebėra mokykloje, bet liko artimi jos širdyje: Aušra Savičiūtė, Inga Michnevič, Karolina Petrilovskaja, Alina Kazlauskaitė, Galina Vasčenkaitė, Povilas Šilobrit, Jelena Černiavskaja... Dabartiniai aktyvūs dalyviai: Edita Mackevič, Elena Polonis, Asta Keraitė ir kt.

Gimnazija surengė tradicinį Rytų Lietuvos literatų susitikimą. „Gimtosiomis literatų pėdomis“, pavyko suorganizuoti respublikines kalbos olimpiadas, pasaulio lietuviams - lietuvių kalbos olimpiadą.

2007m. Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius surengė rajoninius chemijos, biologijos, fizikos bei matematikos konkursus. Matematikos olimpiadoje triumfavo Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos dvyliečiai - Marina Jurgo ir Pavilas Jacunskis.

2007m. balandžio 16 - 17 dienomis Vilniuje vyko Europos Sąjungos jaunųjų mokslininkų konkursas. Tarp jų ir gimnazijos prizininkės, apdovanotos už rūpestį gimtuoju kraštu - devintokė Milda Garpuškinaitė ir dešimtokė Edita Voitechovska. Jos, gyvendamos Jasiūnuose, vykdė vandens kokybės tyrimą.

Šalčios žemės tuntas – skautų organizacija priklauso Lietuvos skautų sąjungai. Ji įkurta 1999 m. Vadovas buvo Artūras Andriušaitis. Tuntą sudaro dvi draugovės, kurios turi savo vėliavas ir pavadinimus: „Karaliaus Mindaugo“ ir „Kunigaikštienės Birutės“. Draugovės turi savo vadus. Tai Justas Skaržinskas ir Miroslav Abramovič. Skautų vadovai: mokytoja Daiva Lukoševičiūtė ir gimnazistas Audrius Vosylis. Skautai turi Lietuvos skautų sąjungos vėliavą ir uniformą. Mokyklos skautai dalyvauja Lietuvos skautų sąjungos stovyklose. „Jore“, organizuoja ir savo stovyklas: „Kernavas - 2006“, „Žemyn upe“ ir kt.

Jonas Miškinis - Vilniaus apskrities karaliaus Mindaugo 10-osios šaulių rinktinės, Šalčininkų XI šaulių kuopos vadas. Gimnazijos šauliams pradėjo vadovauti prieš 4 metus. Dabartiniu metu 40 narių. Būrio vadas – Vodemaras Baranovskij. Aktyvūs dalyviai: Andrėj Bžuskevič, Irena Klocko, Artūras Svorobovič, Perčinskij Stanislav, Alina Kozlovskaja, Inesa Albaitytė ir kt. Kiekvienais metais atstovai siunčiami į Lietuvos Jono Žemaičio karo akademijos jaunųjų vadovų kursus, kurie vyksta trimis etapais. Paskutinis etapas vyksta Ruklos paligone, kur šauliai susipažįsta su ginkluote, mokosi valdyti ginklą, dalyvauja kariniuose žygiuose ir pan. Kiekvienais metais jaunieji šauliai dalyvauja Vilniaus gyvybės ir mirties kelio bėgime, kuris vyksta sausio 13 dieną. Bėga nuo Antakalnio kapinių iki televizijos bokšto. Gimnazijos šauliams vadovauja, jiems vasaros stovyklas organizuoja Lietuvos šaulių sąjunga.

2007 m. kovo 29 d. Vilniaus Lietuvos kariuomenės garnizone vyko tradicinis jau-

nųjų policijos pagalbininkų teisinių žinių konkursas. Jame prizinę vietą užėmė gimnazistai: Justas Skaržinskas, Raimondas Česiulis, Edita Voitechovska, Milda Garpuškaitė ir Aurimas Jankauskas (vadovas - mokytojas Algirdas Kiaras).

Lietuvos moksleivių parlamento nariu nuo 2006m. iki 2008m. tapo gimnazistas - vienuoliktos klasės mokinyš Marius Nar-kun. Savo rinkiminėje programoje lietuviškos gimnazijos atstovas išskėlė idėją ugdyti jaunimą broliškumo, meilės artimiesiems, likimo nuskriaustiesiems dvasia. Marius siūlo, kad mokiniai imtųsi globoti Šalčininkų rajono vaikų globos namus, lankyti jų auklėtinius, rengtų labdaros akcijas, kovotų su prievartos apraiškomis rajono mokyklose.

Gimnazijoje dažnai vyksta mokinių ir suaugusiųjų Lietuvos stalo teniso čempionatai ir turnyrai, tarptautinės stalo teniso stovyklos, kuriose dalyvauja svečiai iš įvairių Lietuvos miestų ir miestelių, taip pat iš Latvijos, Estijos, Gudijos, Ukrainos, Lenkijos, Rusijos, Švedijos. Gimnazijos parengtoje programoje ne tik kasdieninės treniruotės, bet ir gausybė įvairių kultūrinių ir integracinių renginių. Stovykla padeda moksleiviams ne tik susidraugauti, bet ir pažinti Lietuvą.

Pirmą kartą Šalčininkuose stalo teniso sporto stovykla buvo surengta prieš penkerius metus. Jos iniciatorius buvo gimnazijos kūno kultūros mokytojas, stalo teniso treneris Zygmunt Sliževski.

2007m. sausio 28d. gimnazijos sporto salėje vyko rajono stalo teniso čempionatas. Jame pirmąją vietą pelnė mokyklos auklėtinė Aneta Barkovska su savo mokytoju Viktoru Frizel.

Labai aukšti gimnazijos mergaičių (Barbara Dudoit, Lilija Frelik, Julija Bronickaja ir kt.) tinklinio komandos pasiekimai (mokytojas Andrej Venckevič).

Pernai Lietuvos Respublikos čempionate moksleivė tapo Lietuvos vicečempionėmis. Gerai pasirodė ir berniukai, Lietuvoje užėmė 6 vietą.

2007m. kovo 20 d. įvyko Šalčininkų rajono mokinių krepšinio finalinės varžybos, kuriose pirmąją vietą rezultatu 90:57 prieš lenkų Jano Sniadeckio gimnaziją iškovojo Lietuvos tūkstantmečio gimnazijos moksleiviai (mokytojas Jurijus Tremba).

Mokykla garsėja plaukikais: Irena Klocko ir Andriumi Voitekvičiumi (vad. mokytojas J. Miškinis).

Gimnazijos veiklą puošia mokymo ir ugdymo projektai, bendruomenės tradicijos, mokinių-mokytojų, mokinių - tėvų renginiai, šalies meno kolektyvų ir scenos meistrų pasirodymai, vyksta mokytojų kvalifikacijos kėlimo seminarai.

Švietimo kaitos iniciatorė buvo viena iš Vilniaus apskrities pedagogų švietimo centro vadovių - Elena Aleksonienė.

GEOLOGIJOS MUZIEJUS „TITNAGAS“. Pasaulyje yra daug geologijos muziejų, jų yra ir Lietuvoje: Vilniaus universitete, Lietuvos geologijos institute, taip pat Vievyje, Mosėdyje, Kaune, Betygaloje ir kai kuriuose vidurinėse mokyklose - Lentvaryje, Gargžduose, Jonavoje, Griškabūdyje.

Šalčininkuose iki 1984 metų tokio muziejaus nebuvo, nors šis rajonas tutingas geologinės praeities liekanomis, ypač akmenimis (Prie Navakonių kaimo 6 ha plotas su galinėmis morenomis ir eratiniais rie-

duliais paskelbtas geologijos draustiniu). Akmenys, gulintys rajono laukuose, buvo laikomi nereikalingais, kartais išvežami ir naudojami įvairioms statyboms. Šalčininkiečiai, suprasdami akmens mokslinę, istorinę vertę ir grožį, sumanė akmenis saugoti ir juos panaudoti miesto parkui. Nuo 1977 m. Šalčininkų parką puošia iš įvairių rajono vietų suvežti įdomūs rieduliai.

1984 m. kovo 22 d. Šalčininkų 2-ojoje vidurinėje mokykloje įsteigtas pirmasis Lietuvoje jaunųjų geologų būrelis po 5-erių metų veiklos (1989 m. balandžio 8 d). Įkūrė antrąją Lietuvoje mokyklinį geologijos muziejų (pirmasis buvo įkurtas Lentvaryje). Jis buvo susietas su Šalčininkų miesto parko akmenų kolekcija, kuri tarsi sudaro šio muziejaus lauko ekspoziciją. Pirmasis mokyklos jaunųjų geologų būrelis ir muziejaus vadovas buvo Eduardas Vodzinskas, geologijos mokslų daktaras, dirbęs Vilniaus geologijos institute. Remiantis dabartinio būrelio vadovės Janinos Puronienės prisiminimais, E. Vodzinskas buvo visapusiškas žmogus, neeilinė asmenybė. Su jaunaisiais geologais dalyvaudavo turistiniuose saskrydžiuose, geologinėse ekspedicijose. Jo dėka Lietuvos jaunųjų geologų sąjūdis parengė žemėlapi „Šalčininkų rajono gamtos ir kiti objektai įeinantys į jaunųjų geologų veiklos sritį“, kuriame nurodyti naudingų iškasenų telkiniai, akmenys - geologijos ir archeologijos paminklai, draustiniai. Energingas ir kūrybingas geologas E. Vodzinskas išleido dvi savo knygas, rašė proginius eilėraščius ir proginius sveikinimus, pats sukūrė mokyklos jaunųjų geologų emblemą ir himną, kuriam muziką parašė kompozitorius Lionginas Abarius.

E. Vodzinskas pasiūlė muziejų pavadinti vardu „Titnagas“, nes tik šiam muziejuje eksponuojama didžiausia dzūkų titnago kolekcija.

Deja, šio žmogaus jau nebėratarp gyvųjų. Teliko muziejuje jo palikti darbai ir foto nuotrauka.

Po to jaunųjų geologų būrelis ir muziejaus veiklai pradėjo vadovauti mokytoja Janina Puronienė. Ji gimė Suvalkijoje, 1962 m. pradėjo dirbti Šalčininkuose. Šiame mieste ir gyvena.

1997 m. atidarius naują Lietuvos tūkstantmečio vidurinę mokyklą, į ją persikėlė ir mokyklos geologijos muziejus, kurio atnaujinimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija.

Muziejuje yra eksponatų iš Lietuvos laukų ir atodangų, geologinių gręžinių bei atvežtų iš kitų kraštų. Jie, nors ir panašūs į kitus geologijos muziejų eksponatus, bet yra ne tokie patys. Skiriasi savo forma, spalva, dydžiu, informatyvumu. Pagal tai ir suklasifikuoti. Ekspozicijos dalį sudaro Lietuvos mineralų, uolienų, naudingųjų iškasenų pavyzdžiai. Nemaža kitų kraštų mineralų, įvairių fosilijų.

Muziejuje yra Šalčininkų krašto Vilkiškių maždaug 550 m. gylio gręžinio schema, kerno, fragmentas.

1989 m. jaunųjų geologų būrelis buvo apdovanotas už aktyvų dalyvavimą geologiniuose žygiuose 1984-1988 metais. Jo nariai buvo prie Baikalo, važiavo ir į Uralą, Sverdlovsko sritį. Dalyvavo respublikiniuose geologų saskrydžiuose-stovyklose, Kačerginėje, Utenos rajone ir kitur.

2002 m. Lietuvos jaunimo turizmo centras Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio vi-

durinės mokyklos geologijos muziejų apdovanojo II laipsnio diplomu, nes muziejus Suvalkijos - Dzūkijos regioninėje mokyklų muziejų apžiūroje laimėjo II vietą.

2004 m. jaunųjų geologų muziejus „Titnagas“ šventė savo 20 metų jubiliejų. Ilgametė jos vadovė J. Puronienė buvo apdovano-ta LR švietimo ir mokslo ministerijos padėkos raštu už prasmingą ir švietėjišką veiklą ugdančias jaunuosius geologus.

Muziejuje lankosi ne tik moksleiviai, jų tėveliai, mokyklos darbuotojai, bet ir svečiai iš visos Lietuvos, užsienio. Daugelis jų garbės svečių knygoje palieka savo šilts atsiliepimus ir išpuodžius.

Šiuo metu būrelį lanko 16 mokinių.

2002 m. birželio 2 d. mokyklą ir jos muziejų „Titnagas“ aplankė Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus, kuris nuoširdžiai padėkos raštu dėkojo vidurinės mokyklos bendruomenei už rūpestį gimtuoju kraštu ir dalyvavimą 2000-ųjų metų aplinkosaugos konkurse: „*Tikiu, kad jaunų žmonių širdyse nuo mažens skiepijama meilė Lietuvos gamtai ir ugdomas rūpestis savo aplinka ateityje taps rimtais darbais, kuriančiais Lietuvos grožį, kiekvieno iš mūsų gerovę. Šiandieninės pastangos išsaugoti ir apginti tai, kas sukurta žmogaus ir gamtos - gražus to-kios ateities ženklas*“.

Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazija yra labai jauna, bet ji plačiai aprėpia mokinių poreikius ir atlieka milžinišką jaunimo švietimo ir integracijos į Lietuvos ateitį darbą, siekdama užtikrinti tvirtą pilietinę atramą Rytų Lietuvos visuomenei.

GIMNAZIJOS VEDLYS. Nuo mokyklos įkūrimo darniai gimnazijos bendruomenei vadovauja direktorius Vidmantas Žilius. Tai labai aktyvus, energingas ir kūrybingas žmogus. V. Žilius – Žemaitijos sūnus, kilęs iš Rietavo. Mokėsi Telšių 4-oje vidurinėje mokykloje. 1984 m. baigė Vilniaus pedagoginio universiteto matematikos fakultetą. Dirbo direktoriumi Šilalės rajono Varsėdžių, o vėliau - Šilalėje Obelyno aštuonmetėse mokyklose. 1989–1990 m. vadovavo Šalčininkų rajono Poškonių pagrindinei mokyklai, kuri buvo vienintelė lietuviška šiame rajone. Jam vadovaujant Poškonyse iškilonaujas mokyklos pastatas, kuriame V. Žilius dirbo kartu su savo žmona Gražina (lietuvių kalbos mokytoja) iki 1997 m. Lietuvos tūkstantmečio gimnazija-jau trečioji mokymo įstaiga, kuri pastatyta jo rūpesčiu (pirmoji-Šilalės rajone).

V. Žilius - „Vilnijos“ draugijos Šalčininkų rajono skyriaus pirmininkas. Jis tvirtina, kad „Šalčininkai-demokratijos viršūnė, nes čia yra ir lietuviška mokykla, ir lenkiška, ir rusiška. Tėvai dabar turi teisę pasirinkti, o prieš kurį laiką sprendė valstybė. Tai yra ne politika, o švietimo uždavinys - suteikti galimybę kiekvienam mokyti savo gimtąją kalbą“.

LITERATŪRA

A. Vanagas. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. 1981.
S. Buchaveckas. Šalčios žemė. Vilnius. 1992.
Šalčininkų kraštas (foto albumas). Vilnius. 2006.
Voruta. 1997. Nr. 34.
Voruta. 1997. Nr. 42.
Statyba ir architektūra. 1997. Nr. 11.
Dialogas. 1997. Nr. 32.
Šalčia. 1997. Nr. 04.
Šalčia. 1997. Nr. 70.
Šalčia. 1997. Nr. 78.
Švietimo naujovės. 1997. Nr. 10.
Voruta. 1998. Nr. 3.
Voruta. 1998. Nr. 4.
Archiforma. 1998. Nr. 4.
Voruta. 1999. Nr. 7.
Valstiečių laikraštis. 1999. Nr. 15.
Lietuvos aidas. 1999. Nr. 196.
Respublika. 2001. gruodžio 14d.
XXI amžius. 2002. lapkričio 6d.
Vilniaus krašto savitrašis. 2006. Nr. 32.
Vilniaus krašto savitrašis. 2006. Nr. 45.
Mūsų kraštas. 2006. Nr. 50.
Šalčios žinios. 2006. Nr. 39.
Šalčios žinios. 2007. Nr. 10.
Šalčios žinios. 2007. Nr. 25.
Šalčios žinios. 2007. Nr. 30.
Šalčios žinios. 2007. Nr. 31.
Vilniaus krašto savitrašis. 2007m. vasario 8-14d.
Voruta. 2007. Nr. 7.

Visos prekių ženklų teisės saugomos	Prenumeratos indeksas 0135	Redakcinė kolegija: Tomas Baranauskas, dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, dr. Viktoras Jencius, dr. Napaleonas Kitkauskas, prof. dr. Arnoldas Piročkinas, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, adv. Vytautas Zabiela, akad. prof. habil. dr. Zigmas Zinkevičius, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė	Ieva Jankutė, Lietuva Tadas Stomma, JAV	 Spaudos radijo ir televizijos rėmimo fondas
	© „Voruta“ 2007. Visa medžiaga (rašiniai) pateikta laikraštyje „Voruta“ yra II – Juozo Vercinkevičiaus leidyklos „Voruta“ (įmonės kodas LT281160790) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.	© „Voruta“, 2007. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. aštuoniolikti leidimo metai. Laikraštis išeina kas antrą šeštadienį. Apimtis – 2 sp. l. Rinko ir maketavo „Vorutos“ leidykla. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66, (8 605) 19 302 Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius, el. p. redaktorius@voruta.lt Spausdino AB „Spauda“, Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. Tiražas 1000 egz.	Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 53 31; (8 528) 5 12 66 El. paštas: redaktorius@voruta.lt Interneto svetainė: http://www.voruta.lt	Redakcija: Aleksandras Adamkavičius, Martynas Buivys, Jurgita Brasiūnaitė, Albina Trečiokienė, Juozas Vercinkevičius